

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2019

Blanka Chocenská

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

**Vzájemná spolupráce pedagoga a asistenta
pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu**

Bakalářská práce

Autor: Blanka Chocenská
Studijní program: B 7507
Studijní obor: Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Barbara Pospíšilová

Zadání bakalářské práce

Autor: Blanka Chocenská

Studium: P15P0754

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Vzájemná spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu**

Název bakalářské práce AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat spoluprací asistenta pedagoga a pedagoga v rámci výchovně vzdělávacího procesu. V teoretické části pojedná o tom, jak se vyvíjela pozice asistenta pedagoga v průběhu let, jakým způsobem je vymezena v zákoně, proběhne zde porovnání pozic asistenta pedagoga a osobního asistenta i jejich náplň práce. Dozvíme se jaké jsou nutné předpoklady pro získání pozice asistenta pedagoga. Dále se práce zaměří na typy spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve výuce. Praktická část se zaměří na popis jednotlivých způsobů spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve vyučovacím procesu na vybrané základní škole.

BENDA, Martin, Zuzana VODŇANSKÁ, Kristýna TITĚROVÁ, et al. Dvojjazyční asistenti pedagoga: příběhy úspěšné integrace. Praha: Meta - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2016. ISBN 978-80-88171-07-2. BRÉDA, Jiří, Robert ČAPEK, Eva DANDOVÁ a Jitka KENDÍKOVÁ. Třídní učitel jako kouč. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-293-6. KARGEROVÁ, Jana a Jana STARÁ. Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: první stupeň ZŠ. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4499-4. MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3. MRÁZKOVÁ, Jana a Anna KUCHARSKÁ. Spolupráce školního speciálního pedagoga a asistenta pedagoga ve školách zapojených v projektu RAMPS-VIP III. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-032-9. PALOUNKOVÁ, Zuzana a Hana JOKLÍKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivním vzdělávání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2017. ISBN 978-80-7494-386-7. TRUNDA, Michal. Zákon o pedagogických pracovnících s odborným výkladem. 2. vyd. Třinec: RESK, 2014. ISBN 978-80-87675-05-2. VRUBEL, Martin. Speciální a inkluzivní vzdělávání v přehledových studiích. Brno: Masarykova univerzita, 2015-. ISBN 978-80-210-8468-1.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Barbara Pospíšilová

Oponent: doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.10.2018

Prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Barbary Pospíšilové, v seznamu literatury jsem uvedla veškerou literaturu a další zdroje.

V Hradci Králové dne

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Barbaře Pospíšilové za odborné vedení a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla vyjádřit poděkování všem zúčastněným respondentům při výzkumném šetření.

Anotace

CHOCENSKÁ, Blanka. *Vzájemná spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 72 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se bude zabývat spoluprací asistenta pedagoga a pedagoga v rámci výchovně-vzdělávacího procesu. V teoretické části pojedná o tom, jak se vyvíjela pozice asistenta pedagoga v průběhu let, jakým způsobem je vymezena v zákoně, proběhne, zde porovnání pozic asistenta pedagoga a osobního asistenta i jejich náplně práce. Uvedeme si, jaké jsou nutné předpoklady pro získání pozice asistenta pedagoga. Dále se práce zaměří na typy spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve výuce.

Praktická část se zaměří na popis jednotlivých způsobů spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve vyučovacím procesu na vybrané základní škole.

Klíčová slova

asistent pedagoga, výchovně-vzdělávací proces, spolupráce, náplň práce

Annotation

CHOCENSKÁ, Blanka. *Mutual co-operation between teacher and pedagogue assistant in the educational proces*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 72 p. Bachelor Thesis.

Bachelor's thesis will deal with the cooperation of the teaching assistant and teacher within the educational process. In the theoretical part talks about how to develop a teaching assistant position over the years, the way it is defined in the law, takes place here a comparison of the positions of a teaching assistant and a personal assistant and their workload. We will describe what are the necessary prerequisites for obtaining a teaching assistant position. Further work will focus on the types of cooperation a teaching assistant and a teacher in the classroom.

The practical part will focus on the description of the different ways of cooperation between the assistant and the teacher in the teaching process at the selected elementary school.

Key words

teaching assistant, educational process, cooperation, quality of work

Obsah

Úvod.....	8
I Teoretická část.....	9
1.1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.2 Stanovení stupně podpůrných opatření	12
1.3 Historický vývoj pozice asistenta pedagoga	13
2 Náplň práce asistenta pedagoga.....	15
2.1 Základní činnosti asistenta pedagoga.....	17
3 Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga, typy domluvy.....	19
3.1 Příklady spolupráce z praxe	21
II Praktická část	23
4 Stanovení výzkumných cílů	23
4.1 Popis výzkumné metody	23
4.2 Výzkumné otázky.....	26
4.3 Popis výzkumného vzorku	26
4.4 Stupně podpůrných opatření jednotlivých žáků.....	28
5 Průběh výzkumného šetření	31
5.1 Analýza rozhovorů s asistenty pedagoga	32
5.2 Analýza rozhovorů s vyučujícími	38
6 Výsledky výzkumného šetření	41
Závěr	44
Seznam použité literatury	46
Elektronické zdroje	47
Přílohy.....	48
Příloha A	48
Příloha B	53
Příloha C	63

Úvod

V současné době se v mateřských, základních, ale i středních školách stále více setkáváme s pozicí asistenta pedagoga. Naši občané se dělí na dvě skupiny na tu, která vnímá činnosti asistenta a inkluzi kladně a na tu, která se s inkluzí nedokáže ztotožnit. Pojem asistent pedagoga existuje řadu let, i přesto že je pevně legislativně ukotven, bývá často zaměňován s pozicí osobního asistenta.

V práci si uvedeme, jaký je rozdíl těchto dvou pozic a dozvíme se, jakým způsobem se liší jejich náplně práce. Každý asistent musí mít pro výkon své činnosti kvalifikační předpoklady. V teoretické části si vyčleníme, jak se tato pozice v průběhu let vyvíjela.

Hlavní náplní bakalářské práce bude spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve vyučovacím procesu. Dozvíme se, jaké jsou typy spolupráce mezi pedagogem a asistentem. Typy spolupráce se často liší.

V práci si budeme klást otázku, jakým způsobem probíhá vzájemná domluva asistenta pedagoga a vyučujícího při plánování výuky, během vyučovací hodiny a po vyučování.

V praktické části se zaměříme na pozorování a následný popis spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve vybraných třídách 1. a 2. stupně základní školy. Podíváme se, jakým způsobem probíhá spolupráce u žáků dvou různých věkových skupin. Porovnáme skutečnou náplň práce asistentů 1. a 2. stupně v praxi.

I Teoretická část

1.1 Vymezení základních pojmů

Počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami neustále roste, proto v současné době dochází ke zvýšení počtu asistentů na školách v rámci procesu inkluze.

S pojmem inkluze se setkáváme v současné době stále častěji. „Inkluzivní škola, inkluzivní vzdělávání znamenají spravedlivý, rovný přístup ke vzdělávacím příležitostem pro všechny děti bez rozdílu.“ (Spilková, 2005, s. 35).

V rámci tohoto procesu jsou dětem se speciálními vzdělávacími ve školách poskytnuty veškeré materiály, pomůcky a asistenti, kteří jim pomáhají učivo zvládnout. U žáků se vyskytují odlišné potřeby, někteří mají potíže s výukou jiní s tělesným postižením. Proto se v českém školství vyskytují tři typy asistentů, kteří jsou jednou z forem podpory pro žáky.

V rámci podpory rozlišujeme tři pozice asistentů: asistent pedagoga, osobní asistent a školní asistent. Jednou z forem podpory je zřízení funkce asistenta pedagoga na škole, kterou žák navštěvuje. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který je povinen absolvovat určitý stupeň vzdělání, aby mohl tuto pozici vykonávat.

Stupeň vzdělání asistenta pedagoga je přesně definován ve školském zákoně, patří sem: „Asistent pedagoga vykonávající přímou pedagogickou činnost § 16 odst. 9 získává odbornou kvalifikaci středním vzděláním s maturitou, vyšším odborným vzděláním nebo vysokoškolským vzděláním pedagogického zaměření“ (Trunda, 2014, s. 49).

Ve třídě se nachází pedagog a asistent pedagoga, který je považován za druhého pedagogického pracovníka ve třídě. Pracuje zejména s žákem, ke kterému je přidělen. Touto činností vykonává přímou podporu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga se současně snaží pomoci všem žákům, které se ve třídě nacházejí. Pomáhá jim v rámci pedagogické podpory. V rámci této podpory je důležité, aby pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum po jednání s ředitelem/ředitelkou základní školy vypsali nutnost asistenta pedagoga do zprávy o potřebách žáka. Podmínkou podání žádosti je, aby se ve třídě nebo skupině nacházel alespoň jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami (Morávková, 2015).

Hlavní činností asistenta pedagoga je podpora žáků, kteří mají speciální vzdělávací potřeby. Asistent pomáhá při vzdělávací a výchovné činnosti, komunikuje s ostatními žáky ve třídě a spolupracuje se zákonnými zástupci žáka.

V dalších kapitolách se společně podíváme na konkrétní činnosti práce asistenta i na historický vývoj této pozice.

S kategorií, se kterou se nyní také často setkáváme je osobní asistent. V předešlé části jsme se dozvěděli, že asistent pedagoga je pedagogický pracovník a osobní asistent není pedagogický pracovník.

Osobní asistent není pedagogickým pracovníkem, neboť jeho pozici nezřizuje škola, ale sociální služba, která je vázána na právní předpisy Ministerstva práce a sociálních věcí. Činnost osobního asistenta vykonávají osoby, které jsou ochotné pomoci lidem trpícím chronickým onemocněním, nebo zdravotním postižením. Pomoc není časově omezena. Asistent pomáhá jedinci při činnostech, které mu způsobují potíže. Služba je poskytována v domácím prostředí, ve škole nebo v práci. Důležitým předpokladem pro výkon této pozice je i fyzická zdatnost asistenta, pokud pečuje o tělesně postiženého člověka (Kendíková, 2017).

Mezi úkony, které osobní asistent vykonává, patří pomoc při běžných činnostech, pomoc při hygieně, pomoc při stravě a pomáhá při výchově a vzdělávání. Snaží se být ochotný, spolehlivý, empatický a schopný pomoci při jakékoliv činnosti, kterou cílová osoba vyžaduje.

Třetí a zároveň poslední skupinou asistentů je školní asistent. I přesto že je zaměstnancem školy, nejedná se o pedagogického pracovníka (Kendíková). Tato pozice je velmi podobná asistentu pedagoga, protože oba asistenti pracují ve školním prostředí a musí splňovat stejné požadavky. V této části se však pracovník zajímá o žáky, kteří jsou sociálně znevýhodněni. Stává se tak prostředníkem v komunikaci mezi školou a rodiči vybraných žáků (Kendíková, 2017).

Školní asistent poskytuje svoji podporu přímo v rodině žáka. Jedná se o přípravu na vyučování, organizuje čas žáka, upravuje pracovní prostředí, motivuje, pomáhá s rozvojem aktivit ve volném čase. Tato pomoc často probíhá již v předškolním vzdělávání, kdy asistent pracuje s dítětem, které má nastoupit povinnou školní docházku. Jedinci je poskytnuta podpora při základních činnostech jako je stravování, oblékání

apod. Tato pozice může být zvolena pouze se souhlasem zákonného zástupce dítěte (Kendíková, 2017).

Tab. 1 — Celkové shrnutí typů asistentů

Typy asistentů	Podání žádosti	Náplň práce	Vzdělání
Asistent pedagoga	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogicko-psychologická poradna • Speciálně pedagogické centrum 	Pedagogická podpora žáků	<ul style="list-style-type: none"> • Základní vzdělání + kurz pro asistenty • SŠ vzdělání s výučním listem, • SŠ, VOŠ, VŠ vzdělání s pedagogickým zaměřením, • SŠ, VOŠ, VŠ vzdělání + kurz pedagogiky
Osobní asistent	Ministerstvo práce a sociálních věcí	Pomoc žákovi při běžných činnostech	Základní vzdělání
Školní asistent	Ředitel školy- uplatnění šablon	Nepedagogická podpora v rodině žáka	<ul style="list-style-type: none"> • Základní vzdělání + kurz pro asistenty • SŠ, VOŠ, VŠ vzdělání + kurz pedagogiky • SŠ, VOŠ, VŠ vzdělání s pedagogickým zaměřením

Dále se v práci budeme zabývat pozicí asistenta pedagoga, který je jedním z typů asistentů.

1.2 Stanovení stupně podpůrných opatření

V této části se dozvíme, proč každý žák, který má speciální vzdělávací potřebu je zařazen do konkrétního stupně podpůrných opatření. Tato kapitola nám pomůže pochopit, co jsou a jak se rozlišují stupně podpůrných opatření, kterými se budeme zabývat i v praktické části práce.

Stupně podpůrných opatření pomáhají žákům se speciálními potřebami, aby byli schopni plně se účastnit výuky a pracovat ve třídě.

V plánu pedagogické podpory se nachází celkem 5 stupňů podpůrných opatření. Tyto stupně se určují podle toho, do jaké míry je žák poruchou znevýhodněn.

Škola může poskytnout žákům se speciálními vzdělávacími potřebami 1. stupeň podpůrných opatření, kdy není potřeba mít souhlas pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Do 2.–5. stupně jsou zařazeni žáci, kteří mají rozhodnutí školského poradenského zařízení (Michalík, 2015).

1. stupeň podpůrných opatření

Žák je schopný pracovat samostatně za účasti drobných úlev ve výuce. Škola vytvoří a následně vyhodnocuje plán pedagogické podpory, který se využívá, dokud dochází ke zlepšení výsledků žáka. Jedinec vyžaduje pouze lehčí úpravy v organizaci výuky a časového rozmezí (Žampachová, 2015).

Pokud do 6ti měsíců nedojde ke zlepšení výsledků žáka, škola vypracuje zprávu pedagogickému zařízení, kde uvede, kdy potíže nastaly a čeho se týkají. Školské poradenské pracoviště musí provést diagnostiku žáka a na základě výsledků určí, zda pokračovat v 1. stupni podpůrných opatření, nebo zjistí potíže natolik závažné, že je potřeba zahrnout žáka do vyššího stupně podpůrných opatření (Michalík, 2015).

2.–5. stupeň podpůrných opatření

Školské poradenské pracoviště určí, jaký stupeň podpůrných opatření bude žákovi v rámci pedagogické podpory vyhovovat. Zvolí, jaký stupeň bude z hlediska podpory považován za efektivní.

2. stupeň

Žák potřebuje výraznější úpravy v rámci výuky a časového plánu, aby byl schopný zvládnout vše, co se po něm požaduje (Žampachová, 2015).

Podle Michalíka (2015), se u žáka vyskytuje hraniční stupeň inteligence, který může být doprovázen sníženou zrakovou nebo sluchovou funkcí.

3. stupeň

V tomto stupni žák vyžaduje výraznější pomoc v rámci podpory. Jedná se o jedince s lehkým mentálním postižením, zrakovým nebo sluchovým postižením, popřípadě s tělesným postižením, které zasahuje do vzdělávání (Michalík, 2015).

4. stupeň

Do tohoto stupně řadíme žáky, kteří mají rozsáhlejší potíže, než jsme si uvedli v předchozích nižších stupních.

Jako největší problém uvádí Žampachová (2015), že žák není i přes stanovení stupně podpůrných opatření schopen sám pracovat a vyžaduje dohled s dopomocí.

Na rozdíl od ní Michalík (2015) se zaměřuje na konkrétní příčiny potíží žáka. Vše vzniká z důvodu středně těžkého, až těžkého mentálního postižení, těžkého zrakového nebo sluchového postižení, rozsáhlejšího tělesného postižení, nebo v případě poruchy autistického spektra.

5. stupeň

Tento stupeň obsahuje nejrozsáhlejší formy podpory v rámci podpůrných opatření. Žák není schopen se zapojit do výuky. Proto je na jeho činnost neustále dohlíženo, aby se alespoň částečně zapojil do výuky. Veškerá práce probíhá s dopomocí. Pokud i přes veškerou pomoc pedagogického pracovníka žák nezvládá činnosti výchovně-vzdělávacího procesu, je nutné přejít na individuální práci s žákem (Žampachová, 2015).

1.3 Historický vývoj pozice asistenta pedagoga

Stěžejním tématem je pro nás historický vývoj této pozice. Dozvíme se, co zapříčinilo vznik pozice asistenta, které typy asistentů se u nás v současné době vyskytují a jakým způsobem nám mohou pomoci. V této kapitole na tyto otázky nalezneme odpovědi.

V devadesátých letech minulého století se začal zvyšovat počet dětí se zdravotním postižením. Tyto jedinci nutně potřebovali jistou podporu, aby dosáhli určených stupňů ve vzdělávání (Morávková, 2015).

V rámci podpory se rozlišily tři pozice asistentů: asistent pedagoga, osobní asistent a asistent učitele. Rozdíly mezi jednotlivými pozicemi jsme se už dozvěděli v předchozí kapitole.

Poté, co byl návrh na jednotlivé asistenty přijat, vznikla otázka, kdo bude financovat jejich činnost? Zpočátku nebyly náklady hrazeny školou. Zdrojem financí se staly úřady práce, později sdružení zdravotně postižených. Postupně se začaly finance čerpat z dostupných prostředků školství (Morávková, 2015).

Asistenti byli poskytováni do různých školských zařízení, ale neexistoval žádný zákon nebo normativně právní akt, který by pozici v systému upevnil. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2003 předložilo vlastní návrh na úpravu školského zákona. Tento návrh byl následně přijat. Týkal se však pouze zřízení pozice asistentů do speciálních škol.

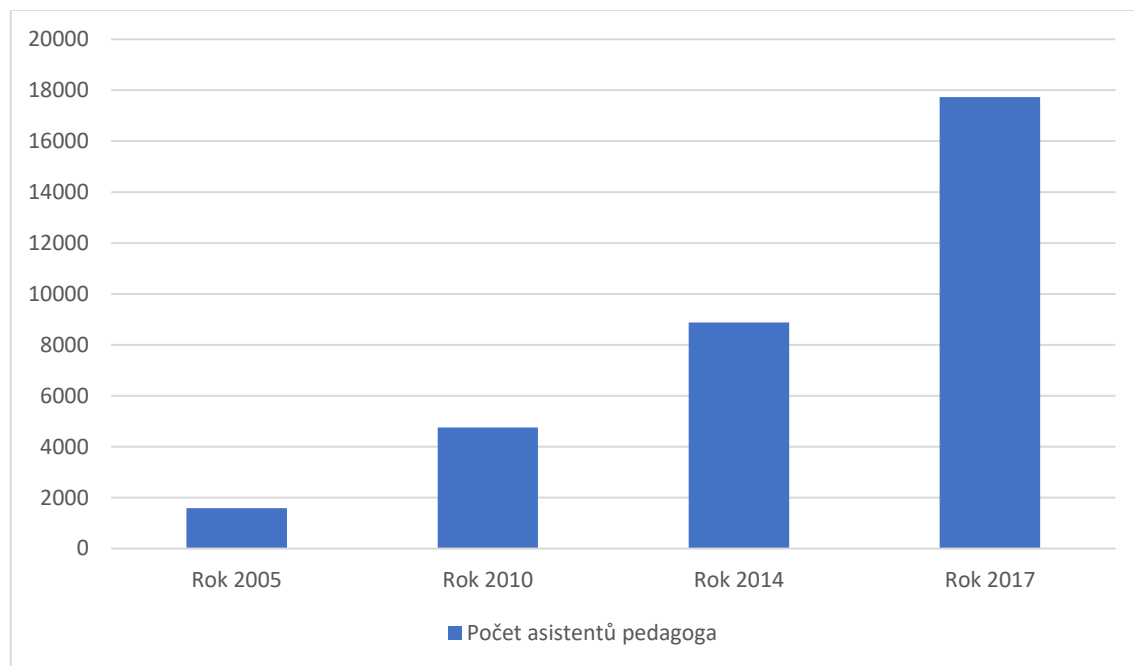
V předchozích letech se v systémech postupně začaly odlišovat různé pozice asistentů. Vyčleňovaly se dva typy asistentů. Asistent ZP pracuje se žáky se znevýhodněním, druhý typ asistenta SZN se stará o sociálně znevýhodněné žáky. Ministerstvo chtělo vytvořit takový zákon, který by legislativně sjednotil všechny školské normativní předpisy. V roce 2005 byl přijat návrh, který legislativně sjednotil všechny skupiny asistentů (Morávková, 2015).

Přestože máme v dnešní době systém zákona sjednocený, i nadále dochází k odlišnému financování skupin asistentů. Jejich finanční ohodnocení se vyskytuje v různých platových třídách. Asistenti jsou zařazeni do 4. až 8. platové třídy. Vše záleží na požadavcích jednotlivých škol a dle náročnosti jejich práce (Kargerová, 2015a).

„Ředitel školy stanovuje asistentovi pedagoga týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti podle platné přílohy č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků“ (Kargerová, 2015b, s. 17).

Rozsah počtu přímé i nepřímé pedagogické činnosti hodin týdně je 20 hodin pedagogického pracovníka na půl úvazek a 40 hodin na plný úvazek. Celkový počet hodin se dále může upravit podle náročnosti a rozsahu příprav na vyučování.

Nyní se podíváme, jak se zvýšil počet asistentů pedagoga na školách v průběhu let 2005-2017 v přiloženém grafu.

Graf 1 — Růst počtu asistentů pedagoga v průběhu let

Z grafu lze vidět, jak rychle se zvyšoval celkový nárůst této pozice. V roce 2005 bylo 1588 asistentů pedagoga. Rok 2010 zaznamenal téměř trojnásobek vzrůstu (Morávková, 2015).

Další číselné údaje o růstu pozice asistenta pedagoga od roku 2014-2017 uvádí Boček (2017). V roce 2014 bylo zveřejněno číslo 8873 a k 30. 9. 2017 ministerstvo školství uvedlo, že bylo dosaženo čísla 17 725 asistentů pedagoga.

2 Náplň práce asistenta pedagoga

V této kapitole budeme zjišťovat, co je náplní práce asistenta, podle platných zákonů. Platnost zákonů se týká školního roku 2018/2019. Tento dokument je přístupný pro řízení základních škol.

V § 5 č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných je uvedeno: „Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb. Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žákem nebo s ostatními žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.“ (Štoček, 2018, s.6).

Jak jsme se již dozvěděli v předešlé kapitole, náplň práce je závazný dokument, který vytváří ředitel školy podle potřeb školy, žáka nebo vyučujícího. Celý obsah náplně práce se určuje podle potřeb žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Asistent pedagoga se neřídí pouze náplní práce, ale i dalšími školními dokumenty jako je pracovní řád pro pedagogické pracovníky, pracovní náplň, směrnice školy, a v neposlední řadě pokyny svých nadřízených (Kargerová, 2015a).

V prvních kapitolách práce jsme si uvedli, že požadavkem pro získání pozice asistenta pedagoga je nutný určitý stupeň vzdělání. Rozsah vzdělání se vymezuje dle konkrétních potřeb žáka. Vše záleží na tom, co podpora jedince vyžaduje.

Nikde není dáno, že jedinec s vysokou školou bude dobrý asistent pedagoga. Tato pozice má nejen formální požadavky, které se týkají výše uvedeného vzdělání, ale i neformální. Mezi neformální požadavky patří především povahové rysy asistenta např. schopnost komunikace, kladný vztah k dětem, trpělivost, schopnost pomoci a podpory. Asistent pedagoga by se měl neustále vzdělávat. Hledat nové metody, aby jeho činnost přinášela stále lepší výsledky. Vytváří jednotlivé kompenzační pomůcky pro potřeby daného žáka. Náplň práce asistenta by měla obsahovat konkrétní činnosti, které bude asistent pedagoga vykonávat. Činnosti se zaměřují na chování asistenta ve třídě z hlediska péče o děti, dodržování bezpečnosti při školních událostech apod. Pokud je náplň práce důkladně stanovena, předejde se tak nepříjemným potížím nebo nejasnostem, které by mohly vzniknout (Kargerová, 2015a).

2.1 Základní činnosti asistenta pedagoga

Jak jsme již konstatovali, asistent pedagoga pracuje pod vedením učitele. To, co bude stanoveno jako náplň práce je v kompetencích ředitele školy, který jednotlivé náplně práce sestavuje. Vše se odvíjí od potřeb konkrétního žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. K vytvoření pozice asistenta pedagoga v konkrétní škole je nutné získat doporučení z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra.

Činnosti asistenta pedagoga se dělí na přímou a nepřímou pedagogickou činnost. Do přímé řadíme ty činnosti, které asistent vykonává přímo ve vyučovací hodině žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Do nepřímé pedagogické činnosti patří příprava s učitelem, konzultace s poradenskými pracovníky, samostudium, účast na pedagogických radách a další. Morávková (2015), uvádí osm činností, které vykonává asistent pedagoga. Činnosti si rozdělíme na přímé a nepřímé.

Přímá pedagogická činnost

1. Individuální nebo skupinová podpora žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami přímo ve třídě: Podpora žáka spočívá v přípravě pomůcek, učebních materiálů až k plnění jednotlivých činností v rámci výuky.
2. Individuální nebo skupinová podpora žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci vyučování mimo třídu: Jedná se o formu podpory žáků, která probíhá mimo třídu. Žáci se nachází v kabinetu, na specializovaném pracovišti atd. Tato podpora se vykonává pouze ve výjimečných případech, kdy se u žáka vyskytuje porucha chování, opakovaně ruší, ve výuce nebo ve třídě se nemůže plně soustředit. Forma výuky probíhá vždy podle instrukcí pedagoga, kdy průběh výuky bývá často pedagogem kontrolován.
3. Práce asistenta pedagoga s žáky bez speciálních vzdělávacích potřeb: V tomto případě se jedná spíše o dohled nad konkrétní činností žáků. Asistent pracuje s žáky bez speciálních potřeb, opakuje s nimi osvojené učivo, zatímco vyučující se věnuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato forma se týká i skupinové práce, kdy je třída rozdělena do dvou skupin a v jedné se nachází pedagog a v druhé asistent.
4. Pomoc při sebeobsluze a doprovod při pohybu během vyučování: Podpora probíhá s žáky, u kterých se vyskytují těžší formy zdravotního postižení.

5. Doučování žáka: Jedná se o formu podpory, která bývá stále více žádoucí. V jednotlivých ročnících nacházíme ve formě doučování rozdíly.

Nepřímá pedagogická činnost

6. Společná příprava s učitelem: V této formě podpory se jedná o nepřímou pedagogickou činnost, kdy se asistent připravuje na výuku společně s vyučujícím. Tato činnost je považována za velmi důležitou, protože asistent přichází do výuky připravený a informovaný o tom, co se bude ve třídě probírat, na čem se bude pracovat.
7. V první a v druhé třídě je vhodnější zvolit individuální formu doučování žáka. Ve vyšších stupních se spíše volí skupinové doučování žáků. V některých případech dochází k doučování žáka doma, kde jsou často přítomni i rodiče, kteří si tak mohou rozvinout svoje pedagogické kompetence. Komunikace s rodiči žáků: Tato činnost je zajišťována nebo zprostředkována asistentem pedagoga. Je důležité, aby byli rodiče žáka a asistent pedagoga v neustálém kontaktu. Zvyšuje se tím větší informovanost o jednotlivých výsledcích nebo činnostech žáka.
8. Konzultace s poradenskými pracovníky: V rámci školy probíhá komunikace s výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem, školním psychologem a se školským poradenským zařízením (Morávková, 2015).

Dělení činností asistenta pedagoga nalezneme i u Palounkové (2017), která jednotlivé činnosti asistenta pedagoga rozděluje z hlediska toho, ke komu se vztahují. Vyčleňuje celkem čtyři skupiny.

1. skupina se zajímá o práci asistenta pedagoga s žáky
2. skupina je práce asistenta s rodinou žáka
3. skupina se týká spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga
4. skupina se zabývá spoluprací asistenta pedagoga a poradenských pracovníků

Pro práci asistenta se žáky zvolila čtyři body. Rozdělení je totožné s předešlým, které jsme si uvedli. Oproti prvnímu rozdělení, v druhém nenalezneme činnosti, které se týkají pomoci při sebeobsluze a společné přípravy s učitelem.

Narozdíl od Morávkové uvádí Palounková, jaká pravidla by měla platit pro práci asistenta pedagoga s rodinou žáka. Tuto činnost autorka rozdělila do dvou částí. Za důležité

považuje spolupráci rodiny a asistenta, která probíhá formou komunikace. Pomocí níž dojde k výměně informací, které se týkají chování žáka, jeho projevů nebo výsledků. Jako druhý důležitý faktor uvádí, aby asistent pedagoga vedl rodinu, či komunitu žáka k podpoře komunikace se školou, kterou žák navštěvuje.

Většinou se to týká jedinců, kteří pocházejí z odlišného prostředí a životních podmínek. Rodiče žáka nepožadují kontakt se školou, nebo se dokonce společné komunikaci vyhýbají. V tomto případě je vhodné, aby asistent pedagoga znal prostředí žáka i specifika jeho kultury (Palounková, 2017).

3 Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga, typy domluvy

V této kapitole si povíme, jak probíhá vzájemná domluva o náplni práce jednotlivých vyučovacích hodin mezi asistentem pedagoga a vyučujícím při přijetí druhého pedagogického pracovníka do výuky. Zjistíme, jaké činnosti vykonává učitel ve výchovně-vzdělávacím procesu. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mají stanovené různé stupně podpůrných opatření, proto je důležité, aby se asistent a pedagog domluvili na činnostech v náplni práce, které jsou důležité v rámci podpory konkrétního žáka.

Asistent pedagoga, který působí ve třídě, je druhým pedagogickým pracovníkem. Je téměř nezbytné, aby mezi asistentem a pedagogem docházelo ke vzájemné spolupráci. Jejich způsob spolupráce ve škole ovlivňuje celý výchovně-vzdělávací proces ve třídě.

Oba účastníci přispívají k vytvoření vhodných podmínek pro vzdělávání všech žáků, kteří se ve třídě nachází. Asistent vykonává svou činnost maximálně ve dvou třídách (Palounková, 2017).

Za prvotní a klíčový moment považujeme to, jakým způsobem je asistent přijat pedagogem do třídy. Většinou k prvnímu setkání dochází v přípravném týdnu před začátkem školního roku. Na této schůzce se oba pedagogičtí pracovníci domluví, jakým způsobem se budou oslovovat, kdo bude vykonávat jednotlivé činnosti (Kargerová, 2015a).

V této fázi je důležité, aby se každý pracovník věnoval činnostem, které tvoří jeho náplň práce. Není vhodné, aby některé činnosti učitele byly přeneseny na asistenta jako například oprava písemných prací, psaní známek.

Učitel vede výuku a plánuje činnosti. Asistent by měl být dostatečně informován o jednotlivých pravidlech, která jsou ve třídě určena, aby nedocházelo ke zbytečným potížím. Je nevhodné, pokud učitel něco zakáže, aby to asistent žákům povolil. Asistent i pedagog spolu komunikují nejen v hodinách, ale i mimo třídu. Diskutují o vyučovacích hodinách, o potřebách žáků a o aktuálních výsledcích třídy (Kargerová, 2015a).

Asistent stejně jako učitel vykonává dohled na žáky v různých prostorách školy. Účastní se výuky, kde se věnuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bez nich. Učitel se tak věnuje zbylým žákům. Je důležité, aby byl asistent pedagogem přijat a zapojován do vzdělávacího procesu. Pokud je spolupráce kvalitní, bude efektivní a je možné dojít k lepším výsledkům u jednotlivých žáků.

V předešlých kapitolách jsme se dozvěděli, jaké činnosti vykonává asistent pedagoga. Tato práce se zabývá spoluprací asistenta pedagoga a pedagoga, proto je důležité uvést, jaké činnosti vykonává vyučující, aby nedocházelo k záměně obou těchto pedagogických pozic.

Činnosti učitele:

- Přípravuje a řídí vzdělávací proces
- Vede vzdělávání ve třídě
- Vytváří individuální vzdělávací plán žákům se speciálními vzdělávacími potřebami
- Je zodpovědný za dodržování podmínek uvedených v individuálně vzdělávacím plánu
- Plánuje práci asistenta v době vyučování a přestávek
- Určuje, jakým způsobem se žák se speciálními vzdělávacími potřebami zapojuje do výuky
- Spolupracuje s asistentem a koordinuje jeho činnost
- Po výuce hodnotí s asistentem průběh výchovně-vzdělávacího procesu (Morávková, 2015).

Z výčtu činností u Morávkové je zřejmé, že vyučující je přímo zodpovědný za zadávání činností asistentovi pedagoga z hlediska náplně práce.

3.1 Příklady spolupráce z praxe

V této kapitole se seznámíme s jednou částí z provedeného výzkumu (Mrázková, 2014), který se týkal pozorování činností a komunikace asistenta pedagoga a pedagoga. Tento výzkum si uvádíme proto, neboť část pozorování bude podobná výzkumu, který budeme provádět v praktické části této práce.

Výzkum byl proveden v roce 2013 na školách, kde působili asistenti pedagoga. Výzkumné šetření realizovali školní speciální pedagogové metodou zvanou pozorování. Pomocí pozorování a rozhovorů zjišťovali jednotlivé metody a formy práce asistenta pedagoga v hodině a mimo ni.

V části pozorování se zaměřili na jednotlivé formy komunikace, a proběhlo i analyzování forem spolupráce mezi účastníky i mimo vyučovací hodinu.

Pozorovali:

1. Jakým způsobem asistent pedagoga reaguje na podněty vyučujícího a zda je zprostředkuje žákovi. V 88 % byly podněty žákovi předané, 10 % asistentů je předány občas a pouze 2 % asistentů je nepředali žákovi nikdy.
2. Jak často vstupuje vyučující do činnosti asistenta pedagoga a žáka. Z toho 59 % učitelů vstupuje do činnosti asistenta občas, 30 % často, až velmi často a 12 % vyučujících nezasahuje do činnosti nikdy.
3. Jak často mají spolu oba pedagogičtí pracovníci kontakt během výuky. Výsledkem bylo: že 66 % má kontakt často a 44 % občas. Z toho vyplývá, že i přesto že je u žáka se speciálními potřebami asistent, učitel se i nadále zajímá o žáka. Častý a krátký kontakt jim umožňuje vnímat danou situaci stejně. Vyučující a asistent spolu často diskutují o následující hodině. V této fázi často probíhá jejich společná příprava, stanovení jednotlivých metod a postupů, které budou využity ve výuce.
4. Občas probíhá i konzultace po skončení vyučovací hodiny, která slouží ke zhodnocení výuky. Pokud nastanou potíže proběhne konzultace u 9 %.

Vše závisí na celkové spolupráci asistenta a pedagoga.

„Variabilitu na úrovni vztahu mezi učitelem a asistentem pedagoga je možné vnímat na různých úrovních od kladného nesoupeřícího až rovnocenného vztahu, ke vztahu, kdy učitel je více v dominantním postavení, monitoruje asistenta pedagoga a žáka“ (Mrázková, 2014, s. 17).

V teoretické části práce jsme se dozvěděli, jaký byl historický vývoj pozice asistenta pedagoga. Zjistili jsme, kdo sestavuje náplň práce těchto pedagogických pracovníků a zároveň jsme si uvedli, jaké činnosti jsou v kompetencích asistenta pedagoga.

V praktické části se podíváme na náplň práce asistentů na základní škole. Porovnáme, v čem se liší náplň práce uvedená v teoretické části a náplň práce reálných asistentů pedagoga v naší zvolené základní škole.

II Praktická část

Tato práce je zaměřena na vzájemnou spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu. V teoretické části jsme se dozvěděli, jaké činnosti jsou v náplni práce asistenta pedagoga a jaké typy spolupráce se vyčleňují.

V praktické části této práce se podíváme, jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga v praxi. Výsledkem šetření bude, jaké časové rozmezí mají činnosti asistenta, které jsou stanovené v náplni práce v běžné vyučovací hodině. Zjistíme, jestli ve výchovně-vzdělávacím procesu proběhly všechny činnosti stanovené v náplni práce.

4 Stanovení výzkumných cílů

Cílem mého výzkumu je zjistit, které ze stanovených činností proběhly a v jakém časovém rozmezí.

Výsledky mého výzkumu přináší aktuální pohled na činnost asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu v jedné konkrétní základní škole. Praktická část nás seznámí s tím, jak probíhá spolupráce pedagogických pracovníků během výuky při podpoře žáků.

Pro výzkum byla zvolena metoda zúčastněného pozorování, která je jednou z metod kvalitativních výzkumů. Jedná se o metodu, která bývá prováděna v terénu.

Pozorování je doplněno strukturovanými rozhovory s asistenty pedagoga a vyučujícími.

4.1 Popis výzkumné metody

V praktické části budeme provádět kvalitativní výzkumné šetření metodou zúčastněného pozorování, rozhovory s asistenty pedagoga a s vyučujícími. Cílem mé práce je pozorovat jednotlivé činnosti asistenta pedagoga ve spolupráci s pedagogem. Zúčastněné pozorování bude probíhat na vybrané základní škole.

Celé výzkumné šetření proběhne metodou pozorování a bude doplněno strukturovanými rozhovory. Pomocí metody pozorování se zaměřím na vybrané třídy 1. a 2. stupně základní školy, ve kterých se nachází společně s vyučujícím i asistent pedagoga.

V úvodu pozorovacího archu bude umístěn krátký dotazník, pomocí kterého se dozvíme základní informace o konkrétním asistentovi pedagoga. Arch se skládá ze dvou důležitých

částí. V první části je uveden dotazník, který se zaměřuje na základní informace o asistentu pedagoga a žákovi, ke kterému je asistent přidělen.

Z této části zjistíme:

- délku praxe asistenta
- věk asistenta pedagoga
- vzdělání asistenta pedagoga
- speciální vzdělávací potřeby žáků
- stupeň podpůrných opatření

Druhá část se zaměřuje na konkrétní činnosti, které asistent pedagoga vykonává podle náplně práce.

Činnosti jsou zaměřeny na:

- práci asistenta
- komunikaci s pedagogem
- komunikaci s žákem
- spolupráci během vyučovacího procesu

Všechny tyto činnosti jsou pečlivě zaznamenávány, na jejich základě získáme vyhodnocení tohoto výzkumu. Zjistíme míru spolupráce mezi zúčastněnými pedagogickými pracovníky 1. a 2. stupně základní školy a jaké činnosti z náplně práce asistenta pedagoga ve výuce převládají.

Jednotlivé činnosti jsou stanovené podle náplně práce, která je dostupná na internetovém portálu inkluzivní škola (Titěrová, 2017).

Tyto činnosti budou v práci vypsány na přímém pozorovacím archu, který bude umístěn v přílohách, kde budou uvedeny činnosti v tabulce a jejich časové rozmezí ve výuce.

Pomocí tabulky budeme zaznamenávat, které ze stanovených činností proběhly a v jakém časovém rozmezí. V pozorovacím archu jsme si stanovili sedm činností, na které se budeme zaměřovat v rámci vyučovacího procesu, který trval 45 minut. Veškeré záznamy budou uvedeny v konkrétním časovém rozmezí. Tabulka se zaměřuje na to, zda asistent vykonává administrativní činnost, jako je zápis úkolů na školní web, vybírání financí na školní akce apod. Dále se v tabulce vyskytují činnosti, pomocí kterých zjistíme, zda asistent pracuje s celou třídou či nikoliv. Dozvíme se, jestli u obou pedagogických

pracovníků dochází k výměně informací, nebo výměně rolí ve výuce a také, zda se asistent pedagoga podílí na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Posledním bodem v tabulce je stanovení časového rozmezí, kdy asistent pedagoga nevykonává žádnou z uvedených činností.

Výzkum je doplněn strukturovanými rozhovory s asistenty pedagoga, které nám pomohou ověřit informace z pozorování, nebo získat další poznatky v této problematice. Rozhovor se bude skládat ze sedmi otázek, které se zaměří na činnosti asistenta před výukou, během vyučování a po skončení výuky.

V druhé části pozorovacího archu se zaměříme na rozhovory s asistenty pedagoga. Celkem bude v této práci pět strukturovaných rozhovorů, ve kterých se vyskytují dotazy na činnosti asistenta pedagoga v rámci přípravy do výuky s učitelem, ve výuce a po vyučování, kdy se asistent pedagoga podílí na hodnocení žáků. První otázkou zjistíme, jakým způsobem získaly asistentky pedagoga informace o žácích ze zprávy, která byla vyhodnocena pedagogicko-psychologickou poradnou nebo speciálně pedagogickým centrem. Další otázky se zaměřují na spolupráci obou pedagogických pracovníků. Otázky mají zjistit, jak probíhá plánování a příprava na výuku mezi asistentem a vyučujícím a komunikace ve vyučování. Pomocí třetí a čtvrté otázky se dozvíme, zda asistent vytváří pomůcky, pracovní listy, nebo jestli se účastní administrativní činnosti. Odpověďmi na předposlední otázky si dokážeme, zda a jak se mění role obou pedagogických pracovníků a popřípadě, jak často tato situace nastává. Závěrečná otázka nám odpoví, zda se asistent pedagoga podílí na hodnocení žáků se speciálními potřebami.

Rozhovory budou uskutečněny po vyučovací hodině, ve které byla použita metoda zúčastněného pozorování. Následnými rozhovory budeme tak moci ověřit předchozí data získaná z výuky.

Poslední částí výzkumného šetření budou rozhovory s pedagogy 1. a 2. stupně základní školy. Otázky, které se budou v rozhovorech pro vyučující vyskytovat, budou zaměřeny převážně na činnosti asistenta, způsob komunikace, plánování a přípravu výuky, přípravu pomůcek a komunikaci mezi pedagogickými pracovníky v průběhu výuky.

Hlavním rizikem metody zúčastněného pozorování je často zkreslené vnímání dané situace samotným výzkumníkem. Proto bude výzkumné šetření doplněno strukturovanými rozhovory, které nám pomohou k ověření získaných informací.

Výhodou tohoto typu pozorování je, že výzkumník se nachází v prostředí respondentů, kteří vykonávají své běžné činnosti. Odlišnost získaných informací může způsobit, že v rámci pozorování bude zaznamenána pouze jedna vyučovací hodina, na rozdíl od rozhovorů, kde budou shrnuté informace asistentů pedagoga a vyučujících z většiny vyučování, na kterých byli přítomní.

Na vybrané škole od začátku školního roku 2018/2019 působím jako asistentka pedagoga. Proto za výhodu při této výzkumné metodě považuji to, že vyučující a zároveň asistentky pedagoga nejsou mojí přítomností na hodině ovlivněni ani zneklidněni, proto výuka probíhá běžným způsobem. Bohužel některé asistentky pedagoga nemusí vnímat kladně, že já jako asistentka pedagoga a zároveň výzkumník pozoruji jejich činnosti v hodinách.

4.2 Výzkumné otázky

1. Kdy a jak probíhá domluva pedagoga a asistenta pedagoga na činnostech před výukou, během a po vyučování?
2. Jaký časový poměr věnuje asistent pedagoga na vykonání jednotlivých činností, které jsou stanovené v náplni práce?
3. Jak se liší oficiální náplň práce asistenta pedagoga s náplní v reálné situaci?

4.3 Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek byl složen ze čtyř skupin. Respondenti byli vybráni podle konkrétních požadavků. Výběr zahrnoval asistentky pedagoga, které působí na 1. a 2. stupni základní školy. Z hlediska pedagogů jsme se zaměřili na třídní učitele, které mají asistentky přítomné ve výuce. Celkem čtyři z pěti asistentek mají praxi delší než dva roky. Poslední asistentka působí na vybrané škole od začátku školního roku 2018/2019.

Tab. 2 — Rozdělení výzkumného vzorku

1. skupina	3 pedagogové	1. stupeň
2. skupina	3 asistentky pedagoga	1. stupeň
3. skupina	2 pedagogové	2. stupeň
4. skupina	2 asistentky pedagoga	2. stupeň

První skupina se skládá ze tří pedagogů 1. stupně základní školy. Ve všech případech byly vybrány paní učitelky. Z této skupiny dvě vyučující mají několikaleté zkušenosti s přítomností asistentky pedagoga ve výuce, třetí vyučující zkušenost s prací asistentky pedagoga ve svých hodinách neměla do konce školního roku 2017/2018. Od začátku školního roku 2018/2019 se v její třídě nachází také asistentka pedagoga, která se snaží pomoci při podpoře žáků. S tímto začátkem spolupráce mezi oběma pedagogickými pracovníci souvisí kapitola teoretické části, která se zabývá tím, jaké jsou typy domluvy asistenta pedagoga a vyučujícího ve výchovně-vzdělávacím procesu. Vyučující tak poznává, jaké činnosti vykonává asistentka pedagoga v hodině a do jaké míry je důležitá jejich vzájemná spolupráce.

Druhou skupinu tvoří asistentky pedagoga, které se nacházejí v těchto vybraných třídách. Všechny tři asistentky působí pouze na 1. stupni základní školy. Asistentka pedagoga, která působí ve 3. ročníku má ve své péči žáka se 4. stupněm podpůrných opatření, který je zároveň tělesně postižený, proto asistentka vykonává činnosti, které jsou částečně odlišné od činností ostatních asistentek pedagoga. Asistentka působící ve 4. ročníku má v péči dívku se 4. stupněm podpůrných opatření. V 5. ročníku má asistentka v péči tři žáky, u kterých se vyskytuje 3. stupeň podpůrných opatření.

Třetí skupinu tvoří dva pedagogové 2. stupně základní školy. Opět se jedná o vyučující, kteří jsou třídními učiteli a mají zkušenosti s prací asistenta pedagoga ve své třídě. V obou třídách se jedná celkem o dva žáky, kteří mají speciální vzdělávací potřeby.

Poslední skupinu tvoří dvě asistentky pedagoga, které působí na 2. stupni základní školy ve vybraných třídách. Tyto pedagogické pracovnice se nacházejí pouze na 2. stupni základní školy. První asistentka se nachází v 7. ročníku, kde je přítomný pouze jeden žák se speciální vzdělávací potřebou. Žák má stanoven 2. stupeň podpůrných opatření. Poslední asistentka se nachází v 8. ročníku, kde má v péči žáka, u kterého se rovněž vyskytuje 2. stupeň podpůrných opatření.

Uvedení stupně podpůrných opatření je pro nás stěžejním tématem, protože stupně mohou mít vliv na jednotlivé náplně práce asistentek pedagoga a zároveň ovlivňují i míru podpory ve výuce.

Pozorování a následné rozhovory budou probíhat dohromady v pěti třídách základní školy. Konkrétní údaje o asistentech pedagoga a vyučujících, které se týkají délky praxe, se dozvíme z přiložených pozorovacích archů, které budou umístěny v přílohách této práce (Příloha A).

Místem, kde proběhlo výzkumné šetření, je základní škola. Všechny informace budou zpracovány s ohledem na ochranu osobních údajů, proto nebude uveden ani název základní školy, ani jména vybraných respondentů.

Celé výzkumné šetření bude probíhat na 9ti stupňové základní škole, která se nachází v menší obci okres Hradec Králové. Ve škole se nachází 180 žáků v 9ti třídách, které nemají paralelní zastoupení. Škola je umístěna v areálu tří budov. Budova základní školy, školní jídelny s družinou a dílny. Pedagogický sbor tvoří 14 učitelů, 5 asistentek pedagoga a 1 školní asistentka. Na základní škole se nachází 27 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Z toho se zde vyskytuje 7 žáků, ke kterým byli přiděleni asistenti pedagoga.

Škola umožňuje bezbariérový pohyb žáků s tělesným postižením. V areálu se nachází sportovní hřiště, které žáci využívají v rámci sportovních aktivit, nebo tělesné výchovy.

V budově školy se nachází učebny s moderním vybavením jako je počítačová technika, interaktivní tabule pro výuku cizího jazyka a dataprojektory, které jsou v každé učebně.

4.4 Stupně podpůrných opatření jednotlivých žáků

V teoretické části jsme se seznámili s rozdělením jednotlivých stupňů podpůrných opatření. Dozvěděli jsme se, co jednotlivé stupně znamenají a kdo rozhoduje o stanovení konkrétního stupně podpůrných opatření.

V rámci práce asistentky pedagoga jsem měla možnost nahlédnout do zpráv z pedagogicko-psychologické poradny jednotlivých žáků. V této kapitole se podíváme, jaké speciální potřeby byly žákům přiděleny. Dále zjistíme, jaké stupně podpůrných opatření se u žáků vyskytují.

Tab. 3 — Počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v jednotlivých ročnících, ke kterým byl přidělen asistent pedagoga

Ročník	Počet žáků	Stupeň podpůrných opatření
3. ročník	1 žák	4. stupeň
4. ročník	1 žák	4. stupeň
5. ročník	3 žáci	3. stupeň
7. ročník	1 žák	2. stupeň
8. ročník	1 žák	2. stupeň

Ve 3. ročníku má asistentka pedagoga v péči žáka, který má určený 4. stupeň podpůrných opatření. Žák má stanovený individuální vzdělávací plán. Jedinci byla diagnostikována lehká mentální porucha a těžké tělesné postižení. Asistentka pedagoga se žákovi věnuje po celou dobu výuky i po dobu pohybu v družině.

V rámci zlepšování výsledků asistentka pedagoga spolupracuje s třídní učitelkou. Obě zjišťují, zda žák porozuměl výkladu. V případě nejasností asistentka nebo vyučující žákovi výklad vysvětlí znovu. Žák v rámci vyrovnávacích pomůcek získal speciální školní židli, má přístupné různé didaktické pomůcky, které vytváří asistentka pedagoga po vzájemné dohodě s vyučující. Byl mu koupen vlastní notebook s úpravami s ohledem na jeho tělesné postižení.

Ve 4. ročníku byla asistentka pedagoga přidělena k žákyni, která stejně jako předchozí žák má určený 4. stupeň podpůrných opatření. Žákyně pracuje podle individuálního vzdělávacího plánu. Pedagogicko-psychologická poradna diagnostikovala žákyni lehké mentální postižení a těžkou vývojovou dysfázi. Asistentka pedagoga působí ve třídě na 75 % hodin ze stanoveného rozvrhu třídy. Vyučující i asistentka pracují se žákyní individuálně. Z hlediska zajištění pomoci a podpory třídní učitelka a asistentka používají názorné pomůcky a kontrolují, zda žákyně porozuměla výkladu nebo ne. Pokud má žákyně ve výuce nejasnosti, učivo ji jedna z pedagogických pracovníků dovysvětlí.

V 5. ročníku se vyskytují celkem tři žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o žákyni a dva žáky. Všichni tři mají stanovený 3. stupeň podpůrných opatření. Nejprve začneme s celkovou diagnostikou žákyně.

U dívky se vyskytuje vývojová dysfázie a těžká vada řeči. Žákyně pracuje podle individuálního vzdělávacího plánu. Vyučující i asistentka pracují s žákyní na základě individuálního přístupu. V rámci pomoci a podpory se žákyni zkracuje délka písemného projevu, získává více času na kontrolu práce a má zkrácené úkoly.

Dva chlapce 5. ročníku si rozdělíme na žáka A a žáka B. Žák A má, jak už jsme si uvedli, stanovený 3. stupeň podpůrných opatření. Jedinci byla diagnostikována dyslexie, dysortografie, ADHD a grafomotorické obtíže. Žák pracuje dle individuálního vzdělávacího plánu. Při podpoře se žákovi upřednostňuje ústní projev, doplňovací cvičení a zkracování úkolů. Při výuce si asistentka pedagoga nebo vyučující ověřují, zda žák výkladu porozuměl.

Žák B, který se nachází v 5. ročníku má stanovený stejně jako předchozí jeho spolužáci 3. stupeň podpůrných opatření a pracuje dle individuálního vzdělávacího plánu. Žáku byla diagnostikována výrazná forma poruchy aktivity, pozornosti a zároveň dyskalkulie. V rámci podpory se u žáka upřednostňuje ústní projev nebo zkrácení textu. Na výuku matematiky žák chodí do nižšího ročníku.

Nyní se dozvíme, jaké speciální potřeby se vyskytují u žáků druhého stupně, kteří navštěvují 7. a 8. ročník. Oba žáci nemají stanovený individuální vzdělávací plán, ale pracují podle plánu pedagogické podpory.

Žák 7. ročníku má stanovený 2. stupeň podpůrných opatření. Jedinci byla diagnostikována porucha pozornosti, dysgrafie a dysortografie. V rámci pomoci a podpory u žáka převažuje ústní projev, probíhá opakování základního učiva a je tolerováno zhoršení grafického projevu. Při písemné práci asistentka nebo vyučující žákovi opakuje instrukce, podle kterých má práci vypracovat. Jedinci je umožněno kopírování výukových materiálů od spolužáků.

V 8. ročníku se nachází žák, který má rovněž stanovený 2. stupeň podpůrných opatření. Jedinci byla diagnostikována dysgrafie a dysortografie. Asistentka pedagoga se vyskytuje na výukových předmětech, v nichž se potíže žáka nejvíce projevují. Při pedagogické podpoře žák vypracovává doplňovací cvičení. Při zkoušení převažuje ústní projev.

5 Průběh výzkumného šetření

První pozorování proběhlo v 5. ročníku 4. března 2019 první vyučovací hodinu, která začíná v 7:40 hodin a končí v 8:25 hodin. Ve třídě se nachází 24 žáků z toho 4 žáci mají speciální vzdělávací potřeby. Byla jsem na první ranní hodině českého jazyka, kterou vede jejich třídní učitelka. Ve výuce se opakovalo učivo zaměřené na vzory podstatných jmen. Další údaje, které jsem získala v rámci pozorování, budou dostupné v přílohách práce nebo v dalších kapitolách.

Další výzkumné pozorování proběhlo ve 4. ročníku. Toto výzkumné šetření proběhlo stejně jako předešlé 4. března 2019. Jednalo se ovšem o třetí vyučovací hodinu, která začíná v 9:35 hodin a končí v 10:20 hodin. Ve třídě je dohromady 18 žáků z toho 1 žákyně má speciální vzdělávací potřeby. V této třídě jsem se účastnila 3. hodiny českého jazyka, kde probíhalo procvičování tvrdých a měkkých přídavných jmen. Hodinu stejně jako v předchozí třídě vedla třídní učitelka.

Třetí pozorování se uskutečnilo v 7. třídě 6. března 2019 třetí vyučovací hodinu, která začíná v 9:35 hodin a končí v 10:20 hodin. Tato třída má nižší počet žáků. Dohromady se zde nachází 12 žáků. Pouze jedna žákyně má speciální vzdělávací potřeby. Znovu jsem navštívila hodinu českého jazyka, protože třídní učitelka v této třídě vyučuje český jazyk. Hodina byla zaměřená na výklad větných členů.

Předposlední pozorování se uskutečnilo na 2. stupni v 8. třídě 11. března 2019 čtvrtou vyučovací hodinu, která začíná v 10:25 hodin a končí v 11:10 hodin. Jedná se o třídu, kde se vyskytuje vyšší počet žáků. Dohromady se ve třídě nachází 25 žáků, pouze jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami má přidělenou asistentku pedagoga. Opět jsem byla přítomna na hodině, kterou vedla třídní učitelka 8. třídy. Na rozdíl od předchozích pozorování jsem se neúčastnila hodiny českého jazyka, ale matematiky. Na hodině se probíralo nové učivo, které se zaměřovalo na násobení mnohočlenů.

Poslední výzkumné šetření zaznamenané v pozorovacím archu proběhlo ve 3. třídě 11. března 2019 třetí vyučovací hodinu, která začíná v 9:35 hodin a končí v 10:20 hodin. V tomto ročníku se nachází 24 žáků. Paní asistentka se zaměřuje na chlapce, který kromě speciální vzdělávací potřeby je tělesně postižený. Proto pomoc a podpora probíhá nejen v rámci výuky, ale i při běžných činnostech a pohybu žáka. Navštívila jsem hodinu českého jazyka, která byla zaměřena na procvičování vyjmenovaných slov.

5.1 Analýza rozhovorů s asistenty pedagoga

Zdrojem informací pro mě byly pozorovací archy a strukturované rozhovory. Budeme se zabývat otázkami, které se zaměřovaly na spolupráci asistenta pedagoga a vyučujícího v rámci výchovně-vzdělávacího procesu.

V rozhovorech jsou dvě otázky, které se týkají činností před samotnou výukou. Jedna ze základních otázek, která byla v rozhovorech použita, se týká přípravy a plánování výuky asistentky pedagoga a vyučující.

Otázka: Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování výuky?

Všechny asistentky pedagoga uvedly, že příprava na výuku probíhá s vyučujícími vždy ústně dopředu po skončení vyučování.

Asistentka B odpověděla, že se při plánování výuky dozví, co bude třídní učitelka po žákyni se speciálními potřebami požadovat, aby se naučila a co ne. Od toho se asistentce odvíjí celá příprava. „Vždycky mi řekne, co budeme probírat a domluvíme se, co bude po žákovi požadovat, aby uměl. Podle toho já pak sestavím přípravu.“

Odpověď asistentky pedagoga C byla totožná, jako odpověď předchozí asistentky. Příprava a plánování výuky probíhá ústně a předem. Asistentka vždy ví, jakým způsobem bude hodina probíhat a vypadat. Na rozdíl od ostatních asistentek uvedla, že vyučující nevyžaduje její přítomnost ve výuce při psaní písemných prací, žák se speciálními vzdělávacími potřebami pracuje samostatně.

„Vždy před hodinou mi třídní učitelka řekne, co se bude dělat v hodině, jak bude hodina vypadat. Podle toho se ta hodina řídí. Pokud se na hodině píše písemka, tak tam být přítomna nemám.“

Asistentka pedagoga D, která působí ve 3. ročníku uvedla, že příprava a plánování výuky se stanoví předcházející den. V plánování se řídí pokyny z tematických plánů, plánů pedagogické podpory, popřípadě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůrazňuje však, že na některé učivo se nedá vždy kvalitně připravit a v případě potíží se učivo konzultuje ihned po výuce.

„Domlouváme se vždy den předem dle tematických plánů nebo plánů pedagogické podpory, popřípadě podle IVP. Na některé učivo se nedá úplně připravit předem, takže ho řešíme během výuky, nebo ihned po skončení výuky.“

Příprava předem probíhá i u poslední asistentky E, která tím získá dostatek času na přípravu pomůcek. „Domlouváme se s třídní učitelkou vždy dopředu, abych stihla přichystat nějaké pomůcky.“

Druhá otázka, která částečně souvisí s otázkou předešlou, se týká vytváření pomůcek a pracovních listů. Jedná se o činnost, která není zaznamenána na pozorovacím archu, protože arch se týkal přímé vyučovací hodiny, a tudíž pouze činností, které asistent pedagoga vykonává ve výuce. Otázka zněla, zda asistentky pedagoga vytvářejí některé pomůcky nebo pracovní listy. Svoji odpověď měly doplnit o to, jaké výrobky převažují.

Otázka: Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

Pouze asistentka pedagoga A jako jediná odpověděla, že nevytváří pomůcky. Pracovní listy žáci získávají od vyučující.

Asistentka pedagoga B uvedla, že vytváří pouze kompenzační pomůcky pro žákyni se speciálními vzdělávacími potřebami. Pracovní listy tvoří sama třídní učitelka, kde je vyznačeno, co žákyně nemusí zvládnout. Za pomůcky považuje různé tabulky, na kterých je zachycen přehled učiva. Všechny tyto pomůcky jsou uloženy do folie, jejíž okraje jsou zataveny. V matematice má žákyně vyznačené řády a při počítání jsou použita označení, aby věděla, jak má při sčítání postupovat.

„Vytvářím pomůcky. Pracovní listy vytváří vyučující, kde je vyškrtnuto, co žák musí a nemusí zvládnout. Vytvářím hlavně tabulky, kde je přehled učiva. Máme třeba vyjmenovaná slova, takže vytvářím tabulku, kde je přehled vyjmenovaných slov. Takže vytvořím tabulku, kterou poté zalaminuju do folie. V matematice jsou řády, kde má žák ručně popsáno šipkami, co má s čím sčítat.“

Asistentka pedagoga C, která působí v 8. ročníku uvedla, že vytváří pomůcky i pracovní listy. Zdůraznila, že na některých hodinách s žákem opakuje učivo, které se učilo dříve.

„Vytvářím pomůcky a v některých hodinách probíráme a opakujeme již probranou látku s vyučující. Někdy i pracovní listy.“

Nejrozsáhlejší odpověď na požadovanou otázku jsem získala od asistentky pedagoga D. Její činnost v přípravě zahrnuje pomůcky, pracovní listy, a dokonce tvoření písemných prací. Asistentka důkladně popsala, jaké pomůcky nedávno vytvářela.

V českém jazyce má každý žák k dispozici tabulku, kde je přehled všech vyjmenovaných jmen, které probírají. V matematice jim asistentka vytvořila číselnou osu, kterou mají umístěnu na lavici a mohou ji používat téměř celý rok. Asistentka upozorňuje na rozdíl vytváření pracovních listů, nebo písemných prací u žáka se speciálními potřebami. Zdůvodňuje, že písemná práce je rozsahově kratší. Většina pomůcek je tvořena na počítači.

„Ano vytvářím jim jak různé pomůcky, tak i pracovní listy. Speciální pomůcky vyrábím vždy k danému učivu, aby se jim to co nejlépe učilo, rychleji si to zapamatovali. Popřípadě si to mohli nechat jako malou pomůcku na lavici i při písemných pracích. Pokud ale vytvářím pracovní listy pro všechny, popřípadě písemné práce, tak žák se speciálními potřebami je má jiné. Obsah učiva stejný, ale má je zkrácené. Převažují pomůcky, které vytvářím na PC.“

Asistentka pedagoga E vytváří především pomůcky, jen někdy její činnost zahrnuje i pracovní listy. „Pracovní listy vytvářím jen někdy, spíš vyrábím pomůcky jako jsou tabulky, kde mají důležitý informace.“

Další otázka, kterou budeme analyzovat, se týká komunikace asistentek pedagoga a vyučujících ve výuce. Odpovědi budou dále porovnány se záznamem činností z pozorovacího archu.

Otázka: Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

Celkem čtyři z pěti asistentek uvedly, že vždy komunikují s vyučující podle potřeb žáka. Vyučující u asistentky B prochází třídou a při nesrovnalostech se asistentka může přímo učitelky zeptat. Pouze asistentka pedagoga E uvedla, že komunikace probíhá převážně před výukou, nikoliv ve výuce. Z důvodů, že by komunikace mohla narušit klid výuky.

„Ve výuce tolik ne. Spíš se domlouváme před hodinou, co a jak. Nechcem, aby nějak komunikace narušovala výuku.“

Nyní si uvedeme pro následné srovnání odpovědi všech zbývajících asistentek pedagoga A, B, C, D. Poté jejich odpovědi porovnáme s výsledkem pozorovacího archu.

Asistentka pedagoga A: „Komunikujeme vždy podle potřeby žáků, nebo podle toho o jakou se jedná hodinu.“

Asistentka pedagoga B: „Vyučující vždy chodí kolem mě, aby mi řekla, co mám s žákem dělat, nebo já se jí jdu zeptat.“

Asistentka pedagoga C: „Vše je dle potřeby nebo individuálně. Třeba podle dneška jsme komunikovaly 3x. Všechno je dle probíraný látky.“

Asistentka pedagoga D: „Dovolím si říct, že denně. Každý den je totiž jak pro nás, tak pro děti jiný.“

Podle záznamů z pozorovacího archu je zřejmé, že vzájemná komunikace neproběhla v rámci jedné vyučovací hodiny u asistentky pedagoga A a také u asistentky pedagoga D. Přičemž asistentka pedagoga A uvedla, že komunikace probíhá podle potřeb žáků. Z čehož vyplývá, že ve výuce nebyla komunikace nutná.

Nyní si uvedeme předposlední otázku, která se týká činností asistentek pedagoga ve výuce. Otázka zněla, zda dochází k výměně rolí, kdy se asistentka věnuje většině třídy a třídní učitelka žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro lepší přehlednost si uvedeme všechny odpovědi asistentek pedagoga.

Otázka: Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

Asistentka pedagoga A: „Ne výměna rolí u nás neprobíhá. Věnuji se žákům se speciálními potřebami.“

Asistentka pedagoga B: „Ne nedochází.“

Asistentka pedagoga C: „Nedochází, Hodinu si vede učitel. Ona si nebere zvlášť toho, kdo nezvládá.“

Asistentka pedagoga D: „Ano k výměně rolí u nás dochází poměrně často, jelikož jsem ve třídě s třídní učitelkou a dětmi každý den, tak vím, jak s nimi postupovat a co jim a jak vysvětlit. Když dojde k výměně rolí, tak já se věnuji třídě a třídní učitelka žákovi se speciálními potřebami.“

Asistentka pedagoga E: „Ne. K výměně rolí nedochází. Jedná se o živější třídu, proto je potřeba, aby hodinu vedl učitel.“

Čtyři z pěti asistentek pedagoga uvedly, že k výměně rolí u nich ve výuce nedochází. Učitelé se tedy věnují převážně většině třídy. Asistentka pedagoga se věnuje pouze žákovi nebo skupině žáků, kteří mají speciální vzdělávací potřeby. Asistentka pedagoga D jako jediná uvedla, že v rámci výuky dochází velmi často k výměně rolí.

Z pozorování jsme získaly u dvou asistentek pedagoga odlišné výsledky. Asistentka pedagoga B, která v rozhovoru uvedla, že k výměně rolí ve výuce nedochází, se téměř 2x za celou vyučovací hodinu věnovala všem žákům, kromě žákyně se speciálními vzdělávacími potřebami, která pracovala s vyučující.

Druhá asistentka jejíž odpověď z rozhovoru se neshoduje s výsledkem pozorování, je asistentka pedagoga D, která uvedla, že k výměně rolí dochází ve spolupráci s vyučující často. V rámci svého pozorování jsem výměnu rolí v této třídě nezaznamenala.

Závěrečná otázka se týkala tématu hodnocení. Z odpovědí se dozvíme, zda se asistentky pedagoga podílejí na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Otázka: Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem?

Asistentka pedagoga A uvedla, že se podílí na hodnocení těchto žáků. Obě pedagogické pracovnice konzultují ústně hodnocení žáků. Vyučující navrhne stupeň hodnocení a poté jej konzultuje s asistentkou pedagoga, zda se jejich hodnocení shoduje. „Podílím se často, domlouváme se ústně ohledně známky, jestli známka odpovídá tomu, co navrhuje učitel.“

Asistentka pedagoga B odpověděla, že její hodnocení se týká pouze žákyně, která má speciální vzdělávací potřeby. Zdůvodní, jak žákyně pracovala, zda při výuce pracovala s pomůckou nebo bez pomůcky. „Domlouváme se pouze na hodnocení u konkrétního

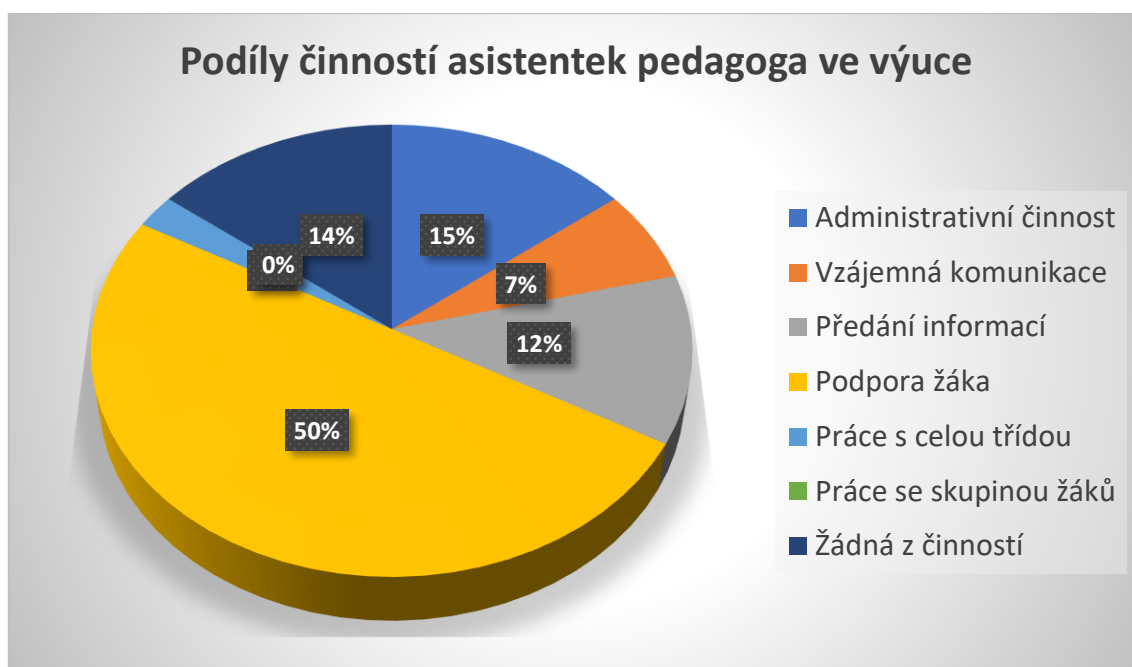
žáka se speciálními potřebami, kde vyučující řeknu, jakým způsobem žák pracoval, zda použil tabulku nebo jinou pomůcku.“

Asistentka pedagoga C jako jediná uvedla, že se nepodílí na hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále uvádí, že kdyby nastala situace a vyučující by požadovala její hodnocení, tak by žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ohodnotila. Asistentka se domnívá, že hodnocení žáka nespadá do jejích kompetencí. „Do tohoto nezasahuju. Asi kdyby přišla, tak bych jí řekla, ale myslím si, že takovou pravomoc na to nemám.“

Asistentka pedagoga D odpověděla, že s vyučující společně konzultují hodnocení všech žáků i žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci hodnocení si předávají informace, kdo se zlepšil ve výuce a kdo se naopak zhoršil. Asistentka se nachází ve 3. ročníku, tudíž s třídní učitelkou konzultují i jednotlivé chování, prožívání žáků v různých situacích. Na závěr konzultace se obě pedagogické pracovnice dohodnou na hodnocení konkrétního žáka.

„Podílím se na hodnocení žáků celkově, vždy si s třídní učitelkou sedneme a povídáme si o tom, kdo se jak chová, kdo se zlepšil nebo zhoršil, atd. Hlavně o mém žákovi, kterého mám na starosti. Společně ústně konzultujeme, jak zvládají dané učivo, různé situace (když dostane horší známku) a spoustu dalších věcí, než přistoupíme společně k úplnému hodnocení žáka.“

Poslední asistentka pedagoga E se podílí především na hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. S vyučující konzultují, zda se žák zlepšil, nebo zhoršil. „Na hodnocení se podílím hlavně u žáka se speciálními potřebami, kdy se mě vyučující zeptá, jestli se žák zlepšil nebo ne.“

Graf 2 — Časové zastoupení jednotlivých činností asistentek pedagoga ve výuce

Pro přehlednost jsem z činností asistentek pedagoga zobrazila v předcházejícím výšečovém grafu, který zaznamenal procentuální zastoupení všech stanovených činností ve výuce. Pozorovací arch zaznamenával činnosti, které jsem měřila v minutách. Činnost, jejíž výsledky měly nejvyšší hodnotu, byla podpora žáka, která trvala celkem 83 minut ze všech pozorování.

Na druhém místě převažovaly dvě činnosti, které měly shodný výsledek, který činil 24 minut ze všech zaznamenaných pozorování. Jedná se o administrativní činnost a poté o dobu, po kterou je asistentka pedagoga nevyužita. V tomto časovém úseku nevykonává žádnou z uvedených činností.

Na třetí pozici se umístilo předávání informací žákovi, které mělo časový rozsah 20 minut. Činnosti, které byly ve výuce vykonány s minimálním zastoupením: vzájemná komunikace s vyučujícím, práce s celou třídou, práce se skupinou žáků.

5.2 Analýza rozhovorů s vyučujícími

V popisu výzkumné metody jsme si uvedli, že s třídními učitelkami, stejně jako s asistentkami pedagoga, se uskuteční strukturované rozhovory. Odpovědi asistentek jsem analyzovala a porovnávala s výsledky pozorování, které jsou umístěné v pozorovacím

archu. Třídní učitelky odpovídaly na otázky, které se vztahovaly k činnosti asistentek pedagoga. Zároveň tak můžeme jejich odpovědi porovnat s tím, co odpověděly asistentky pedagoga. Analýza odpovědí se bude týkat otázek, které se zaměřují na spolupráci asistentky pedagoga a vyučující. Všechny třídní učitelky si označíme písmeny abecedy A, B, C, D, E. Písmena jsou přiřazena podle písmen asistentek pedagoga, které jsou přítomné ve výuce odpovídajícího písmene vyučující.

První otázka měla zjistit, jakým způsobem probíhá příprava a plánování výuky.

Otázka: Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

Vyučující A, která se nachází v 5. ročníku, jako jediná uvedla, že se poprvé setkává s tím, že má ve svých hodinách asistentku pedagoga. Asistentka tu začala pracovat na začátku školního roku 2018/2019. Vyučující zdůvodňuje, že záleží na době spolupráce a zda se nachází ve třídě jeden žák se speciální vzdělávací potřebou, nebo je žáků přítomno více. Celková příprava na hodinu se plánuje, ale poté se může měnit podle potřeb žáků. „Dříve jsem asistenta neměla, asistentka tu teprve začíná, tak jsme si na sebe musely zvyknout. Vše závisí na době té spolupráce a seřadnosti. Vše na tom hraje roli, jestli má asistent jednoho žáka nebo žáků více.“

Vyučující B, C, D, E uvedly, že plánování vyučovací hodiny probíhá vždy dopředu a ústně. Třídní učitelky C a E odpověděly, že asistentce vždy řeknou, jak bude výuka probíhat.

Vyučující D ve své odpovědi uvedla, že veškerá příprava je stanovena podle tematických plánů, plánů pedagogické podpory, popřípadě individuálního vzdělávacího plánu. V některých případech se plánuje výuka ihned po vyučování. „Většinou se domlouváme předem dle tematických plánů, plánů pedagogické podpory nebo IVP. Některé učivo řešíme během výuky, popřípadě ihned po vyučování dle individuálních potřeb žáků.“

Další otázka, která byla vybraná do spolupráce, je vzájemná komunikace mezi asistentkou pedagoga a třídní učitelkou.

Otázka: Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

Vyučující B, C, D uvedly, že během výuky komunikují s asistentkou. Vše závisí na situaci a potřebě žáků. Zbylé třídní učitelky A a E odpověděly, že během výuky je komunikace s asistentkami pedagoga omezená.

Vyučující A uvedla, že ve výuce se konzultují jen důležité případy. „Asistentka se zapracovala, žáky obchází, kontroluje. Takže ve výuce konzultujeme, jen když je to nezbytně nutné.“

Třídní učitelka E odpověděla, že případné dotazy se snaží s asistentkou konzultovat před výukou. Předjdou tak dotazům, které by se mohly ve vyučování vyskytnout. „Spíš spolu komunikujeme před hodinou, abychom se pak v hodině zbytečně nezdržovaly. Tak předejdem určitým nesrovnalostem.“

Předposlední otázka se zaměřila na výměnu rolí obou pedagogických pracovníků ve výuce.

Otázka: Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často.

Třídní učitelky C a E, které působí na 2. stupni odpověděly, že jejich role se ve výuce nemění. Vyučující A uvedla, že asistentka se věnuje pouze skupině žáků, které mají speciální vzdělávací potřeby. Zatímco třídní učitelka pracuje s většinou žáků ve třídě. „Ne, tohle nemám u sebe zavedeno. Asistentka se věnuje žákům s těmi potřebami a já pracuju se třídou.“

Vyučující B odpověděla, že k výměně rolí dochází jen ojediněle. „Dochází, ale jen občas.“ Z výsledků pozorování je zřejmé, že jsem byla této výměny ve výuce přítomna.

Třídní učitelka D uvedla, stejně jako její asistentka, že k výměně rolí dochází vždy podle potřeby žáků. Při výměně se asistentka věnuje většině žáků, zatímco vyučující pracuje s žákem, který má speciální vzdělávací potřeby. Někdy je asistentka pozorována vyučující, jakým způsobem s žáky pracuje. „Asistentka pedagoga vede výuku většině žáků a já se věnuji žákovi se speciálními potřebami, popřípadě pozoruji, jak pracují žáci pod vedením asistentky.“

Poslední otázka se týkala toho, zda se asistentky pedagoga podílí na hodnocení žáků. Odpovědi na tuto otázku nemohly být porovnány s pozorovacím archem, neboť hodnocení se řeší po skončení výuky, nebo před uskutečněním pedagogické rady.

Otázka: Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

Vyučující A, B, D, E uvedly, že se asistentky podílí na hodnocení žáků se speciálními potřebami. Asistentky v rámci hodnocení řeknou, jakým způsobem žák pracoval, zda použil kompenzační pomůcky nebo zvládl pracovat sám.

Třídní učitelka B odpověděla, že žákyně se speciálními potřebami je hodnocena slovně. Toto hodnocení je předáno asistentce, aby si ho přečetla a schválila. „Vždy mně asistentka napíše, do jaké míry pracuje sám nebo s podporou. Poté dám asistence přečíst slovní hodnocení, aby mi ho schválila.“

Odlišnou odpověď jsem získala od vyučující C, která vytváří žáku se speciálními potřebami hodnocení sama. Znamky z daných předmětů má zapsané u sebe, proto není nutné, aby se asistentka na hodnocení žáka podílela. Vyučující svoji odpověď zdůvodnila tím, že asistentka se snaží nezasahovat do hodnocení žáka. „Já mám u sebe známky z předmětů. Pokud bych potřebovala nějakou tu zpětnou vazbu, tak se jí zeptám, ale víceméně asistentka nechce moc zasahovat do hodnocení.“

6 Výsledky výzkumného šetření

V rámci výzkumného šetření jsme si stanovili tři výzkumné otázky, na které jsme se snažili najít odpovědi prostřednictvím pozorování, které bylo uskutečněno pomocí pozorovacího archu. K ověření výsledků pozorování mi sloužily rozhovory s asistentkami pedagoga a vyučujícími.

Otázka č. 1: Kdy a jak probíhá domluva pedagoga a asistenta pedagoga na činnostech před výukou, během a po vyučování?

Výuka se vždy plánuje dopředu a ústně. Třídní učitelka a asistentka pedagoga sestavují vyučovací hodinu podle potřeb daných žáků. U žáka s individuálním vzdělávacím plánem se postupuje dle jednotlivých bodů tohoto plánu. U žáka, který nemá tento plán, se v rámci nižšího stupně podpůrných opatření pracuje dle plánu pedagogické podpory.

Výhodou plánování výuky předem je, že asistentka získává dostatek času na přípravu, na vytváření kompenzačních pomůcek nebo pracovních listů.

Většina vyučujících se snaží komunikovat s asistentkou během výuky, kdy si vzájemně ověřují předání informací, které jsou nezbytné při podpoře žáka se speciální potřebou. Pouze dvě třídní učitelky uvedly, že ve výuce téměř nekomunikují.

Po skončení výuky probíhá její zhodnocení. Asistentka a vyučující konzultují, co se žákům nedařilo, nebo co jim působilo potíže. V rámci toho vyučující může asistentce poradit, jakým způsobem je možné ještě žákovi pomoci například dovysvětlením učiva nebo pomůckou.

Další otázka se zaměřila na to, jaké činnosti vykonává asistentka pedagoga a jaké mají tyto činnosti časové rozmezí.

Otázka č. 2: Jaký časový poměr věnuje asistent pedagoga na vykonání jednotlivých činností, které jsou stanovené v náplni práce?

Výsledky pozorování z pozorovacího archu se příliš nelišily. Všechny asistentky se převážně věnují podpoře žáka, ke kterému byly přijaty. U tří asistentek z pěti proběhla vzájemná komunikace ve vyučování. Většina z nich vykonává i administrativní činnosti. Práce asistentky pedagoga s celou třídou byla zaznamenána jen u dvou respondentek. Podíly jednotlivých činností, které jsou zaznamenány v přílohách této práce jsme si uvedli v předešlém grafu, který se zaměřil na součet minut trvání činností, které byly stanovené podle náplně práce.

Poslední otázka z výzkumného šetření se týkala, jak se liší oficiální náplň práce asistenta pedagoga s reálnou náplní práce asistenta pedagoga.

Otázka č. 3: Jak se liší oficiální náplň práce asistenta pedagoga s náplní v reálné situaci?

V teoretické části jsme si uvedli, že náplň práce asistentky pedagoga, sestavuje ředitel školy, který ji vytvoří podle potřeb žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Poté co je asistent přítomen ve třídě, se činnosti této náplně určují podle požadavků a domluvy s vyučujícím. Pedagog po vzájemné domluvě s asistentkou stanoví, které činnosti při podpoře žáka budou při konkrétní hodině vykonávány. Někteří vyučující si samostatně spravují téměř všechny administrativní činnosti, aby se asistent pedagoga mohl plně věnovat žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

V rámci rozhovoru s asistentkami pedagoga a vyučujícími jsme mohli pozorovat, míru účasti asistentky pedagoga na výsledném hodnocení práce přiděleného žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistentka pedagoga C a příslušná vyučující

vedly, že asistentka nezasahuje do hodnocení žáka. Vyučující C uvedla, že hodnocení žáků má zaznamenané, a tudíž nepotřebuje konzultaci s asistentkou pedagoga C ohledně hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Závěr

V teoretické části jsme si vytvořili slovník pojmů, kde jsme se dozvěděli, že existují různé typy asistentů. Popsali jsme si historický vývoj a vznik pozice asistenta pedagoga. Z grafu přiloženého v teoretické části jsme zjistili, že se počet těchto pedagogických pracovníků neustále zvyšuje. Dalším tématem bylo stanovení stupně podpůrných opatření, kterému jsme se věnovali v praktické části. Stěžejními tématy pro nás byla náplň práce asistenta pedagoga s činnostmi ve výchovně-vzdělávacím procesu a vhodné podmínky pro začátek spolupráce, typy domluvy. Při podpoře žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je důležitá vhodná spolupráce asistenta pedagoga a vyučujícího. Základem je komunikace a následné plánování a příprava výuky. V kapitole s názvem Příklady z dobré praxe jsme si upřesnili, jaké typy spolupráce existují.

V praktické části jsme pomocí metody pozorování zaznamenávali činnosti asistentek pedagoga během konkrétních vyučovacích hodin v jedné konkrétní základní škole. K ověření informací získaných pozorovací metodou nám pomohly rozhovory s asistentkami a třídními učitelkami. Rozhovory se na rozdíl od pozorování výuky zaměřovaly i na činnosti před a po výuce. Získané odpovědi byly porovnány s rozhovory. Výsledkem nám bylo potvrzení či vyvrácení všech zaznamenaných informací. Proběhlo časové sčítání činností asistentek pedagoga ve výuce, kde jsme zjistili, které činnosti asistentek pedagoga ve výuce převažují. Na závěr jsem ze všech stanovených činností asistentek pedagoga sestavili Graf 2.

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhá spolupráce asistenta pedagoga a vyučujícího při podpoře žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Následně jsme se dozvěděli, jaké činnosti asistent pedagoga vykonává ve výuce a v jakém časovém rozmezí. Zjistili jsme, jak se liší náplň práce asistenta pedagoga, která byla stanovená v bakalářské práci a skutečná náplň práce asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu. Domnívám se, že cíl práce byl splněn. Společně jsme si odpověděli na všechny výzkumné otázky, které nás provázeli celou praktickou částí.

Další příležitosti této práce bych viděla znovu u asistentů pedagoga, kteří jsou přítomni ve výuce, kde pomáhají při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zda dochází při podpoře žáků ke zmírnění jejich potíží a následnému zlepšení hodnocení by bylo tématem, na které bych se mohla zaměřit v práci s výzkumným šetřením.

Výzkumu by se účastnili asistenti pedagoga, kteří působí v rámci podpory žáka nejméně po dobu dvou let.

Seznam použité literatury

KARGEROVÁ, Jana a Jana STARÁ. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: první stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4499-4.

KARGEROVÁ, Jana a Jana STARÁ. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: druhý stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4501-4.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-349-0.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísní, [2015]. ISBN 978-80-87456-57-6.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

MRÁZKOVÁ, Jana a Anna KUCHARSKÁ. *Spolupráce školního speciálního pedagoga a asistenta pedagoga ve školách zapojených v projektu RAMPS-VIP III*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-032-9.

PALOUNKOVÁ, Zuzana a Hana JOKLÍKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivním vzdělávání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2017. ISBN 978-80-7494-386-7.

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-942-9.

ŠTOČEK, Milan. *Rukověť základní školy*. 23. vyd. Nový Bydžov: aTre, 2018. ISBN neuvedeno.

TRUNDA, Michal. *Zákon o pedagogických pracovnících s odborným výkladem*. 2. vyd. Třinec: RESK, 2014. ISBN 978-80-87675-05-2.

Elektronické zdroje

BOČEK, Jan. Data o inkluzi: asistenti mají o třetinu nižší platy než učitelé. In: *Irozhlás* [online]. Praha: Redakce iROZHLAS. cz, 2019, 11. 8. 2017 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/data-o-inkluzi-asistenti-maji-o-tretinu-nizsi-platy-nez-ucitele_1708140944_jab

TITĚROVÁ, Kristýna. Náplň práce asistenta pedagoga. In: *Inkluzivní škola* [online]. Praha: META, o.p.s, 2004, 7. 11. 2018 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/napln-prace>

ŽAMPACHOVÁ, Zuzana a Petr HANÁK. Stupně podpory. In: *Katalog podpůrných opatření* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/9-metodika-prace-s-katalogem-podpurnych-opatreni/9-5-jak-pracovat-s-katalogem-po/9-5-6-stupne-podpory/>

Přílohy

Příloha A

Pozorovací arch

Asistentka pedagoga A

Pohlaví: žena Věk: 37 let

Délka praxe: 6 měsíců

Vzdělání: středoškolské s maturitou + kurz asistentka pedagoga

Stupeň základní školy: 1. stupeň Třída: 5. ročník

Speciální potřeba žáka: žákyně-vývojová dysfázie, těžká vada řeči

žák A-dyslexie, dysortografie, ADHD, grafomorfologické obtíže

žák B-porucha aktivity a pozornosti, dyskalkulie

Stupeň podpůrného opatření: všichni žáci 3. stupeň

Činnosti asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu

1. Administrativní činnost 7:40 — 7:47	2. Vzájemná komunikace	3. Předání informací žákovi 8:00 — 8:03 8:07 — 8:09
4. Podpora žáka (žáků) 7:48 — 7:59 8:14 — 8:22	5. Práce s celou třídou	6. Práce se skupinou žáků
7. Žádná uvedená činnost 8:04 — 8:06 8:10 — 8:13 8:23 — 8:25		

Pozorovací arch

Asistentka pedagoga B

Pohlaví: žena

Věk: 42 let

Délka praxe: 11 let

Vzdělání: středoškolské + kurz asistentka pedagoga

Stupeň základní školy: 1. stupeň

Třída: 4. ročník

Speciální potřeba žáka: žákyně-lehké mentální postižení, těžká vývojová dysfázie

Stupeň podpůrného opatření: 4. stupeň

Činnosti asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu

1. Administrativní činnost 9:42 — 9:46 9:49 — 9:50	2. Vzájemná komunikace 9:47 — 9:48 10:09 — 10:10	3. Předání informací žákovi 9:57 — 9:59 10:18 — 10:20
4. Podpora žáka (žáků) 9:51 — 9:56 10:00 — 10:06 10:16 — 10:17	5. Práce s celou třídou 9:37 — 9:39 10:11 — 10:15	6. Práce se skupinou žáků
7. Žádná uvedená činnost 9:35 — 9:36 9:40 — 9:41 10:07 — 10:08		

Pozorovací arch

Asistentka pedagoga C

Pohlaví: žena

Věk: 43 let

Délka praxe: 11 let

Vzdělání: středoškolské + kurz asistentka pedagoga

Stupeň základní školy: 2. stupeň

Třída: 8. ročník

Speciální potřeba žáka: žák-dysgrafie a dysortografie

Stupeň podpůrného opatření: 2. stupeň

Činnosti asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu

1. Administrativní činnost 10:25 — 10:26	2. Vzájemná komunikace	3. Předání informací žákovi 10:35 — 10:37 10:42 — 10:43 10:46 — 10:47
4. Podpora žáka (žáků) 10:27 — 10:34 10:38 — 10:41 10:50 — 10:52 10:55 — 10:58 11:03 — 11:10	5. Práce s celou třídou	6. Práce se skupinou žáků
7. Žádná uvedená činnost 10:44 — 10:45 10:48 — 10:49 10:53 — 10:54 10:59 — 11:02		

Pozorovací arch

Asistentka pedagoga D

Pohlaví: žena

Věk: 24 let

Délka praxe: 3 roky

Vzdělání: středoškolské zaměřené na studium pedagogiky s maturitou

Stupeň základní školy: 1 stupeň

Třída: 3. ročník

Speciální potřeba žáka: žák-těžké tělesné postižení a lehká mentální porucha

Stupeň podpůrného opatření: 4. stupeň

Činnosti asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu

1. Administrativní činnost 7:40 — 7:44 8:07 — 8:10	2. Vzájemná komunikace 7:48 — 7:51 8:04 — 8:06 8:14 — 8:15	3. Předání informací žákovi 7:55 — 7:57
4. Podpora žáka (žáků) 7: 52 — 7:54 7:58 — 8:03 8:16 — 8:18 8:22 — 8:25	5. Práce s celou třídou 7:45 — 7:47	6. Práce se skupinou žáků
7. Žádná uvedená činnost 8:11 — 8:13 8:19 — 8:21		

Pozorovací arch

Asistentka pedagoga E

Pohlaví: žena Věk: 37 let

Délka praxe: 4 roky

Vzdělání: vysokoškolské zaměřené na studium pedagogiky

Stupeň základní školy: 2. stupeň Třída: 7. ročník

Speciální potřeba žáka: žák-porucha pozornosti, dysgrafie, dysortografie

Stupeň podpůrného opatření: 2. stupeň

Činnosti asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu

1. Administrativní činnost 9:35 — 9:37 10:18 — 10:20	2. Vzájemná komunikace 9:49 — 9:51 10:13 — 10:14	3. Předání informací žákovi 9:52 — 9:54 10:04 — 10:07
4. Podpora žáka (žáků) 9:38 — 9:41 9:45 — 9:48 9:55 — 10:01 10:08 — 10:12 10:15 — 10:17	5. Práce s celou třídou	6. Práce se skupinou žáků
7. Žádná uvedená činnost 9:41 — 9:44 10:02 — 10:03		

Příloha B

Rozhovor s asistentkou pedagoga

A

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Třídní učitelka mi dala seznam zpráv žáků, abych mohla nahlédnout do zpráv z pedagogicko-psychologické poradny.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Ústně. Domluvíme se, co mám připravit a já to připravím.“

3. Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

„Nevytvářím žádné pomůcky. Pracovní listy dostávají od vyučující.“

4. Účastníte se některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Zapisuji úkoly a opravuji sešity.“

5. Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

„Komunikujeme vždy podle potřeby žáků, nebo podle toho o jakou se jedná hodinu.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne výměna rolí u nás neprobíhá. Věnuji se žákům se speciálními potřebami.“

7. Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Podílím se často, domlouváme se ústně ohledně známky, jestli známka odpovídá tomu, co navrhuje učitel.“

Rozhovor s asistentkou pedagoga

B

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Přišlo to do školy, takže jsem měla přístup nahlédnout do zprávy z pedagogicko-psychologické poradny. Mluvila jsem o tom i s rodiči.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Vždycky mi řekne, co budeme probírat a domluvíme se, co bude po žákovi požadovat, aby uměl. Podle toho já pak sestavím přípravu.“

3. Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

„Vytvářím pomůcky. Pracovní listy vytváří vyučující, kde je vyškrtnuto, co žák musí a nemusí zvládnout. Vytvářím hlavně tabulky, kde je přehled učiva. Máme třeba vyjmenovaná slova, takže vytvářím tabulku, kde je přehled vyjmenovaných slov. Takže vytvořím tabulku, kterou poté zalaminuju do folie. V matematice jsou řady, kde má žák ručně popsáno šipkami, co má s čím sčítat.“

4. Účastníte se některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Pokud třídní učitelka potřebuje, tak zapisuju úkoly, vybírám finance atd.“

5. Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

„Vyučující vždy chodí kolem mě, aby mi řekla, co mám s žákem dělat, nebo já se jí jdu zeptat.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne nedochází.“

7. Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Domlouváme se pouze na hodnocení u konkrétního žáka se speciálními potřebami, kde vyučující řeknu, jakým způsobem žák pracoval, zda použil tabulku nebo jinou pomůcku.“

Rozhovor s asistentkou pedagoga

C

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Mohla jsem nahlédnout do zprávy z poradny, kde jsem získala informace o žákovi.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Vždy před hodinou mi třídní učitelka řekne, co se bude dělat v hodině, jak bude hodina vypadat. Podle toho se ta hodina řídí. Pokud se na hodině píše písemka, tak tam být přítomna nemám.“

3. Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

„Vytvářím pomůcky a v některých hodinách probíráme a opakujeme již probranou látku s vyučující. Někdy i pracovní listy.“

4. Účastníte se některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Zapisuju do třídnice, vše je na dohodě s učitelkou. Někdy vybírám peníze já, někdy vyučující.“

5. Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

„Vše je dle potřeby nebo individuálně. Třeba podle dneška jsme komunikovaly 3x. Všechno je dle probíraný látky.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Nedochází, hodinu si vede učitel. Ona si nebere zvlášť toho, kdo nezvládá.“

7. Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Do tohoto nezasahuju. Asi kdyby přišla, tak bych jí řekla. Ale myslím si, že takovou pravomoc na to nemám.“

Rozhovor s asistentkou pedagoga

D

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Informace mi byly předané jak od vedení školy, tak to konzultuji s třídní učitelkou, která mě nechává nahlédnout do zpráv. Navíc žáka, kterého mám v péči znám od narození, takže jsem dostatečně informovaná i od rodičů.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování průběhu výuky?
„Domlouváme se vždy den předem dle tematických plánů nebo plánů pedagogické podpory, popřípadě podle IVP. Na některé učivo se nedá úplně připravit předem, takže ho řešíme během výuky, nebo ihned po skončení výuky.“

3. Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

„Ano vytvářím jim jak různé pomůcky, tak i pracovní listy. Speciální pomůcky vyrábím vždy k danému učivu, aby se jim to co nejlépe učilo, rychleji si to zapamatovali. Popřípadě si to mohli nechat jako malou pomůcku na lavici i při písemných pracích. (např. vytvořila jsem žákům na matematiku – číselnou osu, kterou mají přilepenou k lavici a mají ji k dispozici po celý školní rok. Dále přehled s vyjmenovanými slovy, který si vždy při hodině vytáhnou a můžou do něho nahlížet. Pracovní listy vytvářím také sama a vždy podle učebnice nebo u učiva, které jsme už probírali. Pokud ale vytvářím pracovní listy pro všechny, popřípadě písemné práce, tak žák se speciálními potřebami je má jiné. Obsah učiva stejný, ale má to zkrácené. Převažují pomůcky, které vytvářím na PC.“

4. Účastníte se některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Ano účastním se takové činnosti. Zapisuji jak úkoly na webové stránky, tak vybírám peníze, když jsou nějaké školní akce. Dále získávám různé informace od dětí i rodičů s kterými pak nadále pracujeme.“

5. Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

„Dovolím si říct, že denně. Každý den je totiž jak pro nás, tak pro děti jiný.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ano k výměně rolí u nás dochází poměrně často, jelikož jsem ve třídě s třídní učitelkou a dětmi každý den, tak vím, jak s nimi postupovat a co jim a jak vysvětlit. Když dojde k výměně rolí, tak já se věnuji třídě a třídní učitelka žákovi se speciálními potřebami.“

7. Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Podílím se na hodnocení žáků celkově, vždy si s třídní učitelkou sedneme a povídáme si o tom, kdo se jak chová, kdo se zlepšil nebo zhoršil, atd. Hlavně o mém žákovi, kterého mám na starosti. Společně ústně konzultujeme, jak zvládají dané učivo, různé situace (když dostane horší známku) a spoustu dalších věcí, než přistoupíme společně k úplnému hodnocení žáka.“

Rozhovor s asistentkou pedagoga

E

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Informace o žákovi z pedagogicko-psychologické poradny jsem získala od třídní učitelky, která mi je poskytla k nahlédnutí.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s vyučujícím na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Domlouváme se s třídní učitelkou vždy dopředu, abych stihla přichystat nějaké pomůcky. Veškerá domluva probíhá ústně.“

3. Vytváříte žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které vámi vyrobené pomůcky převažují.

„Pracovní listy vytvářím jen někdy, spíš vyrábím pomůcky jako jsou tabulky, kde mají důležitý informace.“

4. Účastníte se některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Někdy vyškrtávám třídnici, ale spíš kontroluju zápis úkolů. Finance si vybírá třídní učitelka.“

5. Jak často komunikujete s pedagogem ve výuce při podpoře žáka?

„Ve výuce tolik ne. Spíš se domlouváme před hodinu, co a jak. Nechcem, aby nějak komunikace narušovala výuku.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Vy se věnujete většině žáků a vyučující pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne. K výměně rolí nedochází. Jedná se o živější třídu, proto je potřeba, aby hodinu vedl učitel.“

7. Podílíte se na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Na hodnocení se podílím hlavně u žáka se speciální potřebou, kdy se mě vyučující zeptá, jestli se žák zlepšil nebo ne.“

Příloha C

Rozhovor s pedagogem A

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Všechno chodí dolů do ředitelny. Vždy nám to jedna vyučující dodá, aby se to k nám dostalo. A já si to potom samozřejmě přečtu i několikrát, aby to člověk nezapomněl, mám ve třídě více dětí, tak aby si to člověk osvěžil.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

„S asistentkou to probíráme. Dříve jsem asistenta neměla, asistentka tu teprve začíná, tak jsme si na sebe musely zvyknout. Záleží, jakou to dítě má poruchu. Vše na tom hraje roli, jestli má asistent jednoho žáka nebo žáků více. Vše závisí na době té spolupráce a seřanosti. Určitě bychom mohly dělat a domlouvat se více. Často se to mění dle potřeby žáků. Ta spolupráce většinou vyplyne.“

3. Vytváří asistentka pedagoga žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které pomůcky převažují.

„Nevím, jestli přímo vytváří. Spíše asistent kopíruje. Záleží, jestli s dítětem někdo pracuje nebo ne. Některé děti to mají i z domu. Někteří ne a bohužel ta příprava tak vypadá.“

4. Účastní se asistentka pedagoga některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Takže peníze dělám já. To nedělá u mě asistentka. To si dělám sama. Třídnici si dělám taky sama. Asistentka teda obchází třídu a kontroluje, zda si napíšu domácí úkol nebo ne. Často kopíruje různé materiály.“

5. Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

„Já si myslím, že se to asistentka docela od začátku roku naučila a už ví, co má dělat. Asistentka se zapracovala, žáky obchází, kontroluje. Takže ve výuce konzultujeme, jen když je to nezbytně nutné.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne, tohle nemám u sebe zavedeno. Asistentka se věnuje žákům s těmi potřebami a já pracuju se třídou.“

7. Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„No, občas se s asistentkou radím u dětí s IVP. Jestli se známka shoduje. Hodnotíme, zda cvičení nejsou příliš dlouhá. Občas o těch dětech ústně konzultujeme jako asistent a učitel na konečném hodnocení těchto dětí.“

Rozhovor s pedagogem B

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Poradna je poslala do školy datovými schránkami, které jsem pak dostala od koordinátora společného vzdělávání. Mám kopii, a to mám ve složce žákyně.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Po vyučování se domlouváme, co je potřeba na příští den. Domlouváme se jen ústně, jen výjimečně píšu.“

3. Vytváří asistentka pedagoga žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které pomůcky převažují.

„Vytváří pomůcky i pracovní listy. Převažují pomůcky jako jsou tabulky nebo shrnutí.“

4. Účastní se asistentka pedagoga některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Účastní. Dělá všechny zmíněné činnosti.“

5. Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

„Vždy komunikujeme podle potřeby daného žáka.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Dochází, ale jen občas.“

7. Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Podílí se na hodnocení žákyně se speciální potřebou. Většinou před čtvrtletím nebo pololetím po delším časovém úseku. Vždy mně asistentka napíše, do jaké míry pracuje sám nebo s podporou. Poté dám asistenci přečíst slovní hodnocení, aby mi ho schválila.“

Rozhovor s pedagogem C

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Já jako vyučující jsem dostala zprávu z pedagogicko-psychologické poradny, která přišla do školy. Takže tak jsem byla informovaná.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Asistentce řeknu vždy před výukou, co budu v hodině dělat, aby věděla, jak bude hodina vypadat. Vše řešíme ústně a dopředu.“

3. Vytváří asistentka pedagoga žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které pomůcky převažují.

„Jsme na druhém stupni a tam už tolik pomůcek na vytváření není. Proto spíš pracujeme s pracovními listy, které by měly žákům pomoci.“

4. Účastní se asistentka pedagoga některé administrativní činnosti? (vyškrťování třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Asistentka dělá vše podle potřeby. Když chci, aby vybrala finance, tak je vybere, ale spíš vyškrťává v třídnici.“

5. Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

„Zase dle potřeby, když vidím, že je nějaký problém nebo něco, ale jak kdy, je to individuální.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne. Učím hlavně matematiku, takže tam se role nemění. Věnuju se celé třídě.“

7. Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Já mám u sebe známky z předmětů. Pokud bych potřebovala nějakou tu zpětnou vazbu, tak se jí zeptám, ale víceméně asistentka nechce moc zasahovat do hodnocení.“

Rozhovor s pedagogem D

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Většinou zprávu do školy zasílá sama poradna, rodiče žáka mají však zprávu dříve a donesou ji do školy k nahlédnutí.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Většinou se domlouváme předem dle tematických plánů, plánů pedagogické podpory nebo IVP. Některé učivo řešíme během výuky, popřípadě ihned po vyučování dle individuálních potřeb žáků.“

3. Vytváří asistentka pedagoga žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které pomůcky převažují.

„Určitě vytváří pomůcky dle dohody s pedagogem, nebo podle přesně stanovených požadavků pedagogem. Společně tvoříme také pracovní listy a písemné práce.“

4. Účastní se asistentka pedagoga některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Asistentka pedagoga pomáhá s administrativní činností. Vybírá finance, píše na školní web domácí úkoly, zapisuje seznamy dětí na různé akce apod. Získává informace od dětí nebo od rodičů.“

5. Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

„Denně dle dané situace.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ano dochází často, vždy dle potřeby. Asistentka pedagoga vede výuku většině žáků a já se věnuji žákovi se speciálními potřebami, popřípadě pozoruji, jak pracují žáci pod vedením asistentky. Vždy po domluvě na konkrétních úkolech.“

7. Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Podílí se na hodnocení žáka se speciálními potřebami, kterého má zařazeného do své péče, společně ústně konzultujeme, jak zvládá dané učivo, než přistoupím k finálnímu hodnocení žáka, které je samozřejmě pouze mojí zodpovědností.“

Rozhovor s pedagogem E

1. Jakým způsobem vám byly předány informace z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální poradny v rámci stanovení přístupu ke konkrétnímu žákovi? Kdo vám předal informace? Měli jste možnost nahlédnout do zprávy z poradny?

„Jelikož se jedná o žáka, kterého mám v hodině, tak jsem měla zprávu z pedagogicko-psychologické poradny umožněnou k nahlédnutí.“

2. Jakým způsobem se domlouváte s asistentkou pedagoga na přípravě a plánování průběhu výuky?

„Domlouváme se vždy před hodinou, abychom předešly určitým zmatkům. Takže asistentce vždy řeknu, co se bude probírat v hodině, co budou žáci dělat a jakým způsobem bude výuka probíhat.“

3. Vytváří asistentka pedagoga žákům se speciálními potřebami pomůcky a pracovní listy? Pokud ano, které pomůcky převažují.

„Jo, něco občas vytváří. Jedná se spíš o nějaký pomůcky jako tabulky nebo nějaký zjednodušený přehled pro žáka. Pracovní listy si dělám sama.“

4. Účastní se asistentka pedagoga některé administrativní činnosti? (vyškrtávání třídní knihy, zápis úkolů na webové stránky, vybírání financí)

„Asistentku nechávám někdy vyškrtávat třídnici nebo kontrolovat zápis úkolů, ale peníze vybírám sama. Když jsme peníze vybíraly obě, žáci v tom měli zmatek, ke komu mají jít. Proto je lepší, když to dělá jeden člověk, má v tom pak lepší přehled.“

5. Jak často komunikujete s asistentkou pedagoga ve výuce při podpoře žáka?

„Spíš spolu komunikujeme před hodinou, abychom se pak v hodině zbytečně nezdržovaly. Tak předejdeme určitým nesrovnalostem.“

6. Dochází u vás k výměně rolí ve výuce? Asistentka se věnuje většině žáků a vy pracujete se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ano, jak často?

„Ne, na mých hodinách. Nevím, jak je to třeba na hodině cizího jazyka, ale jinak se u nás role nemění.“

7. Podílí se asistentka pedagoga na hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Pokud ano, uveďte jak často a jakým způsobem.

„Jo, tak hlavně se hodnocení týká žáka se speciální potřebou. To se ptám, jak žák pracuje, jestli se potíže v určité činnosti zlepšily nebo ne. Jestli používá pomůcky nebo zvládá činnost bez nich.“